

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma

Liisa Lindsberg

NAISPUOLISTEN INSTRUMENTALISTIEN
KOKEMUKSIA MUSIIKKIALALLA

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2013

 Karelia AMMATTIKORKEAKOULU	OPINNÄYTETYÖ Maaliskuu 2013 Musiikin koulutusohjelma Länsikatu 15 80110 JOENSUU p. (013) 260 6991 p. (013) 260 6906
Tekijä(t) Liisa Lindsberg	
Nimeke Naispuolisten instrumentalistien kokemuksia musiikkialalla	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö käsittelee naissoittajuutta pop/jazz-tyylisuunnassa, jossa miehet ovat enemmistönä instrumentalisteina. Työ sisältää kyselytutkimuksen, jossa naismuusikoille on esitetty kysymyksiä naismuusikkouteen liittyen. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehystenä toimii musiikin naistutkimus, feminismi ja naisen asema historiassa ja nykypäivänä.</p> <p>Naisen asema on parantunut huomattavasti ajan myötä, mutta maailmanlaajuisesti naiset ja miehet eivät ole kaikkialla samanarvoisia. Suomea pidetään tasa-arvon mallimaana, mutta kehitettävää on edelleen. Musiikin naistutkimus on tuonut esille, että naisten toimintaa musiikissa on rajoitettu.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin kirja- ja internet-lähteitä sekä kyselyä. Opinnäytetyötä varten tehtiin sähköpostikysely viidelle rytmimusiikkipuolen naiselle, joiden pääsoittimena on jokin instrumentti. Opinnäytetyön tekijä on itsekkin naismuusikko, joten hän kommentoi opinnäytetyössä esiintyviä kysymyksiä. Opinnäytetyössä pohditaan sitä, suhtaudutaanko naissoittajiin eri tavalla kuin miehiin ja onko sukupuolten välisiä eroja olemassa.</p> <p>Kyselytulokset poikkesivat toisistaan, mutta jokainen kyselyyn vastannut oli jossain vaiheessa kokenut sukupuolensa vaikuttaneen urallaan. Naissoittajien vähyyden syynä pidettiin esikuvien harvalukuisuutta, suppeampia verkostoja verrattuna miehiin ja vanhanaikaisia sukupuolirooleja, jossa soittamista ei ole pidetty naisellisena.</p>	
Kieli suomi	Sivuja 41 Liitteet 1 Liitesivumäärä 1
Asiasanat Muusikot, sukupuoli, kysely, naistutkimus	

Karelia
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS

March 2013

Degree Programme in Music

Länsikatu 15

FIN 80110 JOENSUU

FINLAND

Tel. 358-13-260-6991 Tel. 358-13- 260-6906

Author(s)

Liisa Lindsberg

Title

Female instrumental musicians' experiences in the music industry

Abstract

This thesis is about female musicians that play some instrument in pop/jazz genre in which men are in the majority. The thesis contains a survey of five female musicians who have been asked questions about female musicianship. The theoretical framework is women's status in history and today, and history of feminism.

The status of women has improved a lot during the time, but internationally women and men aren't equal. Finland is considered to be the country of equality of sexes. There is still a lot to improve. Gender studies in music have shown that women's work in musical field has been restricted in history.

In the research methods that were used are researching book and internet sources and surveying musicians. For this thesis, there were made an e-mail survey for five female professional instrumentalists in pop/jazz genre. The author of the thesis is also a female musician so she has commented herself the questions. The major question of this study is whether female players are treated differently than men and do gender differences exist?

The answers to the questions varied from person to another but each of them mentioned that their gender had influenced to their career in a way or another. The reason to fewness of female instrumentalists according to them were that there aren't many role models, networks are smaller than for men and old fashioned gender roles in which playing an instruments wasn't conceived as feminine.

Language

Finnish

Pages 41

Appendices 1

Pages of appendices 1

Keywords

Musicians, gender, survey, women's studies

Sisältö

Tiivistelmä	
Abstract	
Sisältö	4
1 Johdanto	5
2 Naisen asema historiassa ja feminismi	6
2.1 Sukupuoliroolit.....	6
2.2 Naisen asema historiassa	7
2.3 Feminismi	9
2.4 Naisen asema nykypäivänä.....	10
3 Naiset musiikkialalla.....	13
3.1 Musiikin naistutkimus.....	13
3.2 Naismuusikoiden määrä nykypäivänä	14
3.3 Naispuoliset opiskelijat pop/jazz-koulutuksessa	17
4 Sukupuolten välinen tasa-arvoisuus opetuksessa	18
5 Kyselytutkimus	21
5.1 Kyselymenetelmä	21
5.2 Kyselyyn vastanneet.....	22
6 Kyselyvastaukset	22
6.1 Naiset vähemmistönä ammattimuusikkoina	22
6.2 Naiseuden vaikutus urakehitykseen	24
6.3 Ennakoasenteet naismuusikoita kohtaan	26
6.4 Naismuusikkouden vaikutus parisuhde- ja perhe-elämään	27
6.5 Naisten ja miesten erot muusikkoina	29
6.6 Naismuusikon ulkonäkö.....	30
6.7 Opiskelupaikat ja suoran kritiikin saaminen.....	31
6.8 Edut naismuusikkoudessa.....	33
6.9 Naismuusikoiden määrä tulevaisuudessa	33
7 Kyselyvastausten analysointia ja pohdintaa.....	34
8 Pohdinta.....	38
Lähteet.....	40

Liite

Liite 1 Kyselytutkimuksen kysymykse

1 Johdanto

"Hän on kyllä hyvä saksofonisti – naiseksi", kuulin erään kunnioittamani saksofonistin sanoneen minusta konsertin jälkeen. Tiesin, ettei hän tarkoittanut mitään pahaa, mutta se jäi vaivaamaan minua. Miten niin "naiseksi"? Aloitin saksofonisoiton 12-vuotiaana ja siitä asti olen kuullut, kuinka saksofonia soittavaa tyttöä kummastellaan. Moni kommentista on ollut kannustava, kuten *"mahtavaa, että naispuolinen soittaa saksofonia"*, mutta joukossa on myös epäileviä lausahduksia, kuten *"miten sä jaksat puhaltaa siihen", "eikö ilma lopu", "onpa jännän näköistä, kun tyttö soittaa – ei millään pahalla"*. Vanhemmiten aloin kuulla myös kommentteja, kuten *"on se seksikästä, kun nainen puhaltaa"*.

Opinnäytetyöni käsittelee naispuolisia muusikoita, jotka soittavat jotain soitinta. Koen, että laulaminen on kulttuurissamme sukupuolineutraalia, joten puhuessani naismuusikoista tässä opinnäytetyössä, tarkoitan pääsääntöisesti jotain instrumenttia soittavaa naispuolista muusikkoa. Pop/jazzilla ja rytmimusiikilla tarkoitan jazzia, poppia, rockia ja muita populaarimusiikin tyylisuuntia, pois lukien kansanmusiikki.

Yleensä naispuolisiin muusikoihin suhtaudutaan myönteisesti, ja en koe olevani sorrettu musiikkialalla sukupuoleni takia. Uskon kuitenkin, että jokainen soitinta soittava nainen rytmimusiikkipuolella on jossain vaiheessa joutunut törmäämään edellä mainittujen kaltaisiin kommentteihin ja hämmästelyihin. Musiikin naistutkimukseen perehtymisen myötä olen huomannut naisen "toiseuden" musiikkialalla. Muusikko on standardiltaan mies, ja nainen saa usein nais-etuliitteen: on muusikoita ja naismuusikoita.

Opinnäytetyössäni kerron naisen asemasta historiassa, feminismistä ja musiikin naistutkimuksesta. Käsittelem myös opetuksen tasa-arvoisuutta sukupuolten välillä. Opinnäytetyöni pääpaino on viiden naispuolisen instrumentalistimusiikon kyselytutkimuksella. He kaikki työskentelevät muusikkoina ja/tai opettajina rytmimusiikkikentällä. He ovat menestyneet omalla instrumentillaan ja opiskelleet

musiikin ammattiopintoja vähintään ammattikorkeakoulutasolla. Tässä työssä esitellään heidän kokemuksiaan musiikkialalla naisnäkökulmasta.

Naismuusikoilta kysyttiin, mistä he luulevat johtuvan, että soittavat naiset ovat vähemmistönä musiikkikentällä ja onko naiseus vaikuttanut heidän urakehitykseensä. Sen lisäksi heiltä kysyttiin ovatko he kohdanneet ennakoasenteita ja onko muusikkous vaikuttanut heidän parisuhteeseensa tai perhe-elämäänsä. Onko naisilla ja miehillä eroja muusikkoina kyselyyn vastanneiden mielestä ja kiinnitetäänkö esiintyvän naismuusikon ulkonäköön enemmän huomiota kuin miehen? Vastajilta kysyttiin myös onko naisinstrumentalistit eri asemassa kuin miehet opiskelupaikkaa haettaessa ja annetaanko naisille vähemmän suoraa kritiikkiä. Onko naismuusikkoudessa jotain etuja ja uskovatko he naismuusikojen osuuden kasvavan tulevaisuudessa?

Vastaukset näihin kysymyksiin voivat avartaa näkökenttää siitä, millaista on olla naismuusikko nyky-Suomessa. Toivon, että tulevaisuudessa ei ole olemassa tyttöjen tai poikien soittimia, vaan musiikki on yhteistä kaikille.

2 Naisen asema historiassa ja feminismi

2.1 Sukupuoliroolit

Onko sukupuolinen käyttäytyminen täysin sisäsyntyistä vai opittu rooli, johon kulttuuri ja ympäristö vaikuttavat? Moderni sukupuolentutkimus erottaa toisistaan biologisesti määräytyvän sukupuolen (eng. *sex*) ja kulttuuri- ja käyttäytymisodotusten sukupuoliroolin (eng. *gender*) (Hyypä 1995, 11.) Biologisen sukupuolen ihminen saa siis syntymälahjana, kun taas sosiaalinen sukupuoli omaksutaan ympäröivän maailman kautta. Sosiaaliseen sukupuoleen vaikuttavat yhteisön ja kulttuurin sukupuolijärjestelmät ja -ideologiat, sukupuoliroolit, asennoitumiset eri sukupuoliin ja liitetyt mielleyhtymät. Ihminen on sukupuolinen olento, joten sukupuoli vaikuttaa kaikkeen, mitä hän tekee ja tuottaa – myös musiikkiin. Käsitykset mieheydestä ja naiseudesta vaikuttavat myös musiikkikulttuurissa siihen, miten musiikinopettajat, tutkijat, kriitikot, ammattimuusikot,

toimittajat ja harrastajat toimivat musiikin parissa. Käsityksillä on myös merkitystä siihen, miten muusikoiden esityksiä arvioidaan ja miten lapsia kannustetaan musiikkiharrastuksissaan. (Moisala 1994a, 243.)

Sukupuoliroolien sosiaalisella määräytymisellä on pitkä historia. Kummallakin sukupuolella on ollut omat roolinsa, jotka ovat vaihdelleet historian saatossa, mutta mies ja nainen on erotettu toisistaan kuin valo pimeästä. Sukupuolten stereotyyppit esiintyvät kaikkien kansojen taruissa ja pyhissä kirjoista. Hyyppä mainitsee, että erityisesti Raamattu on ollut hyvin tiukka sukupuolten roolijaoissa, mikä on vaikuttanut länsimaiseen sukupuolirooliajatteluun. (Hyyppä 1995, 17.)

Sukupuolten stereotyyppit tarkoittavat uskomuksia ja käsityksiä, joilla pyritään luonnehtimaan mieheyttä tai naiseutta. Ne ovat uskomusrakenteita, joita liitetään feminiinisyteen tai maskuliinisuuteen (Hyyppä 1995, 19.) Maskuliinisuus ja feminiinisyys mielletään monesti toistensa vastakohtiksi. Länsimaissa miehiä piirteiksi on eritelty dominoivuus, toiminnallisuus, rationaalisuus ja tunteiden hallinta. Empaattisuutta, yhteisöllisyyttä ja emotionaalisuutta pidetään naisellisuutena. Maskuliinisuus ja feminiinisyys eivät ole täysin sisäsyntyisiä, universaaleja lakeja, vaan eräänlainen ideologia, joille ihminen on luonut merkityksiä (Jokinen 2010, 128–129.) Molempiin sukupuoliin liittyy myös kielteisiä yleistyksiä, kuten miehiin väkivaltaisuus, ahneus, tuppisuus ja kaljoittelu. Suomalainen nainen taas nähdään stereotyyppisesti tunnekuohuissa myllertävänä hormonikimppuna, joka nalkuttaa kaikesta.

2.2 Naisen asema historiassa

Järkeä ja tunteita on pitkään pidetty vastakkaisina. On uskottu, että järki voittaa kaaoksen ja henkisyys tunteellisuuden. Juutalaiset filosofit uskoivat, että miehiisyys yhdistyy tuonpuoleisuuteen, jumaluuteen ja järkevyyteen. Naiseutta pidettiin arvaamattomana, ja se yhdistettiin ”lihaan”, joten nainen ei koskaan valaisunut päästäkseen tuonpuoleisuuteen. Aristoteles, yksi tunnetuimmista filosofeista, piti naista seksuaalisesti epätasapainoisena. Naista pidettiin kaoottisena; naisen paikka ei ollut miehen rinnalla, vaan jaloissa. Pari vuosituhatta miehet määrittivät naisen dualismin eli stereotyyppisen kahtiajaon avulla. Määrittel-

män ajateltiin olevan ylhäältä annettu, joten sitä ei tutkittu tai kokemusperäisesti todisteltu. (Hyyppä 1995, 18.) Nykyaikana järkeä pidetään yleisesti tärkeämpänä kuin tunnetta. Monesti tiede ja uskonto asetetaan vastakkain: tieteen, eli järjen pohjalta tehdään päätelmiä ympäröivästä maailmasta. Ihmiset unohtavat joskus, että tiede on vajavainen ja kehittyä jatkuvasti, joten kuinka paljon ihmisen oikeasti tietää vallitsevasta todellisuudesta?

1700-luvun loppupuolelta 1800-luvun loppuun Euroopassa ja Yhdysvalloissa uskottiin frenologiaan, eli kallo-oppiin. Frenologian isä itävaltalainen Franz Joseph Gall uskoi, että kallon muodosta voidaan päätellä ihmisen persoonallisuus. Frenologia esitti, että naisella on pieni kallo, pienet aivot ja täten vähän persoonallisuutta. Asia ilmaistiin tuolloin, että älykkyyttä ei ole siunaantunut naiselle edes sen vertaa, että sitä kannattaisi tutkia. (Hyyppä 1995, 18.) Aivojen koon sukupuolierolla pystyttiin perustelemaan naisten yleistä aliarvostusta, minkä aatehistoriakin on osoittanut. Kokoerojen vaikutukset älykkyyteen perustuivat enakkoluuloihin, eivät kriittisiin tutkimuksiin (Hyyppä 1995, 62.) Frenologia todettiin puoskaroinniksi 1900-luvun alussa ja nykyään sitä pidetään näennäistiedeoppina, eli valheellisena oppina (Frenologia 2013.)

Euroopassa naisen asema oli jo antiikin ajoista epätasa-arvoinen. 1500- ja 1600-luvulla, Uudelle ajalle tultaessa, naisen asema ei ollut parantunut erityisemmin. Ajateltiin, ettei naisen paikka ollut julkisessa elämässä, vaan kotona lasten kanssa hoitamassa kotia, joten naisilta evättiin usein mahdollisuus kouluttautua. (Naisen asema 2013.) 1600-luvulla kirjat kirjoitettiin ja oppineet ajatukset ilmaistiin latinaksi. Naiset eivät osanneet latinaa, sillä vain pojat kävivät koulua. (Hyyppä 1995, 36.) Naisia pidettiin tunteellisina, joten ajateltiin, ettei naisia kannattanut turhaan kouluttaa. Useat johtavat kasvatustieteilijät vielä 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa uskoivat, etteivät naiset tarvitsisi korkeampaa koulutusta. Tietokirjoissa esitettiin, että naisten kouluttaminen aiheuttaisi heille sairauksia ja pahimmillaan sterilisoisi heidät. (Hyyppä 1995, 19.)

Yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutusta sukupuoliin ja yksilön ominaisuuksiin ei osattu erottaa sarastavassa psykologiassa vielä sata vuotta sitten. Sosiaalipsykologian isänä pidetty Gustave Le Bon korosti naisten alemmuutta ja miesten

ylemyyttä. Hän kirjoitti vuonna 1870, että kaikki naisten älykkyyttä tutkineet psykologit olivat tulleet samaan tulokseen kuin runoilijat ja kirjailijat kautta historian: nainen edustaa ihmisen kehityksen alhaisinta vaihetta, ja hän on lähempänä lapsia ja vilttejä kuin aikuista, sivistynyttä miestä. (Hyypä 1995, 22.)

Naiset olivat pitkään ihmisoikeuksien ulkopuolella ja vailla itsenäistä asemaa. Yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta naisen oikeudellinen asema määrittyi puolison, isän tai miespuolisen sukulaisen kautta. Naiset olivat koko elämänsä holhouksenalaisina, lukuun ottamatta leskiä. Isännänvalta tarkoitti käytännössä avioliitossa miehen aviollisia oikeuksia ja valtaa kurittaa tai rankaista vaimoa. (Friidu 2004, 7–8.)

2.3 Feminismi

Feminismin mukaan kummallekin sukupuolelle tulee taata samat oikeudet ja mahdollisuudet. Se on aate, jonka mukaan sukupuolet ovat tasa-arvoisia niin taloudellisesti, poliittisesti kuin sosiaalisestikin. Varhaisimpina feministeinä pidetään 1700-luvun valistuksen ajan ajattelijoita. Feminismin ensimmäisenä aaltona, liberaalifeminismiä pidetään 1800-luvulla Euroopassa ja Yhdysvalloissa kehittyneenä feminististä liikettä, joka ajoi naisten täysiä oikeuksia politiikassa ja kansalaisena. Liberaalifeministit korostivat sukupuolten samankaltaisuutta: miehillä ja naisilla täytyisi olla samanlaiset oikeudet, eikä naisen tulisi olla miehen holhouksenalaisena. (Feminismi 2013.)

1960-luvulla alkanut feminismin toinen aalto korosti naisten kokemuksen merkityksellisyyttä. Toinen aalto nosti esille *sex/gender*-sukupuolijaottelun, jonka avulla pyrittiin vapautumaan rajoittavasta sukupuolikäsityksestä, jossa sukupuoli tulkittiin ainoastaan synnynnäisenä olemuksena. Toisen aallon feministit eli radikaalifeministit kiinnittivät huomiota naisten huonompaan asemaan työmarkkinoilla. He myös puuttuivat raiskauksiin, pornografiaan ja naisen seksuaaliseen häirintään. Toinen aalto korosti myös naisten seksuaalisia vapauksia ja oikeutta aborttiin. (Feminismi 2013.)

Feminismin kolmannen aallon, postmodernin feminismin, katsotaan syntyneen 1980-luvulla. Se ei ole yhtäläinen aatesuuntaus, vaan sisältää useita feminismin muotoja. Yhteistä niille on ajatus siitä, että todellisuus on kielellisesti jäsentynyt, eli sukupuolikäsityksiä pidetään yllä ja uudistetaan kielen ja toiminnan avulla. Postmoderni feminismi on kiinnostunut myös naisten välisistä eroista, etnisyydestä ja seksuaalisuudesta. Feministisestä liikkeestä syntyi naistutkimus, josta tuli yliopiston oppiaine 1990-luvun vaihteessa. (Feminismi 2013) Nykyfeminismissä etsitään ajatustapoja ja strategioita, jotka kyseenalaistavat olemassa olevia järjestyksiä. Nykyfeminismi on vuoropuhelua eri tieteenalojen kanssa. Nykyfeminismin tavoitteena on päästä kohti yhteiskuntaa, jossa seksuaalista ja sukupuolista moniarvoisuutta kunnioitetaan. (Anttonen ym. 2000, 9, 18.)

Simone De Beauvoir oli ranskalainen toisen aallon feministi, joka kirjoitti naisuudesta vuonna 1949 *Toinen sukupuoli* -kirjassaan seuraavasti:

Naisia on nykyään kuten aiemminkin suunnilleen puolet ihmiskunnasta. Ja kuitenkin sanotaan, että 'naisellisuus on vaarassa'. Naisia ojennetaan: "Olkaa naisia, pysytelkää naisina, tulkaa naisiksi". Jokainen naispuolinen ihminen ei siis välttämättä ole nainen. Ollakseen nainen ihmisen tulee osallistua salaperäiseen ja uhanalaiseen todellisuuteen: naisellisuuteen. Erittävätkö munasarjat naisellisuutta? Vai onko sen paikka platonisen tai vaan korkeuksissa? Riittääkö röyhelöinen alushame tuomaan naisellisyyden maan pinnalle? Huolimatta siitä, että jotkut naiset ovat yrittäneet kiihkeästi ruumiillistaa naisellisuutta, ei sen mallia ole koskaan patentoitu. (Beauvoir 2009, 40.)

2.4 Naisen asema nykypäivänä

Naisen asema on vaihdellut paljon historiassa ajan ja paikan mukaan. Nykyäänkin sukupuolten välinen tasa-arvo ei ole itsestään selvää kaikkialla maailmassa, ja naiset elävät alisteisessa asemassa. Länsimaisessa kulttuurissa tasa-arvoa pidetään tärkeänä, mutta olemmeko me todella niin tasa-arvoisia kuin kuvittelemme?

Suomea pidetään tasa-arvon mallimaana, sillä suomalainen nainen sai ensimmäisenä maailmassa vuonna 1906 yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden (Friidu 2004, 11.) Suomalainen nyky-yhteiskunta on työssäkäynnin osalta tasa-arvoistunut paljon, ja suurin osa naisista tekee nykyään koko-

päivätyötä. Ammatit ovat jakautuneet miesten ja naisten ammatteihin, mikä on havaittavissa myös lasten mielikuvista naisten tai miesten töistä. Myöhemmin nuoret hakeutuvat vahvasti aloille, jotka sopivat heidän sukupuolelleen. (Tarkki & Petäjaniemi 1998, 25–31.) Nykyään Suomessa naisilla ja miehillä on tasaver-
taiset oikeudet koulutukseen ja työhön. Perinteistä äidin roolia kotona on voitu rikkoa sosiaalipoliittisin keinoin, kun lapsille on tarjottu kunnallinen päivähoito ja kouluruokailu, mikä on mahdollistanut, että perheellisetkin naiset voivat käydä töissä. Todellisuudessa koulutus ja työmarkkinat ovat jakautuneet sukupuolen mukaan, sillä naisen euro on edelleen 80 senttiä ja naiset ovat miehiä selvästi useammin osa-aikatyössä. Naiset suuntautuvat opiskelemaan ja työskentelemään yleisimmin sosiaali- ja opetuslalle ja miehet tekniikkaan tai teollisuuteen. Suomessa ja monissa muissakin maissa naisten urakehityksen polku työelämässä on erilainen kuin miesten. On havaittu, että naiset törmäävät näkymättömään esteen, ”lasikattoon”, joka estää pääsyn johtopaikoille. (Friidu 2004, 11, 22, 33.)

Tulevan lapsen sukupuoli kiinnostaa lähes aina vanhempia, mutta länsimaissa lapsen sukupuolen suhteen ollaan neutraaleja. Joissain kulttuureissa tulevien lasten sukupuolella on nykyäänkin suuri merkitys: Kiinassa ja Intiassa tyttölapsen saaminen voi olla suuri katastrofi. Intiassa tyttölapsia abortoidaan useammin kuin poikia. Monesti siksi, että vanhemmat välttyisivät maksamasta tyttärensä myötäjaislahjoja tämän mennessä naimisiin. Kiinan yhden lapsen politiikka suosii poikalapsia, koska heitä pidetään parempana sijoituksena tulevaisuuteen, mistä syystä tyttölasten abortointi on yleisempää. (Hyyppä 1995, 113.) Kiina on kertonut luopuvansa yhden lapsen politiikasta lähivuosina, mikä toivotavasti vähentää sukupuoleen perustuvaa abortointia.

Nykyajan räikein esimerkki naisten huonosta asemasta on kenties naisen ympärileikkaus eli sukupuolielinten silpominen, joka on edelleen hyvin yleistä joissain Afrikan maissa. Silpomisessa tyttölapsen ulkoisista sukupuolielimistä leikataan osia pois ja ommellaan kiinni. Silpominen on vanha perinne, jolla varmistetaan, että tyttö on neitsyt mennessään naimisiin. Seuraukset toimenpiteestä voivat olla hengenvaaralliset: tulehdukset, HIV, kivuliaat kuukautiset, ongelmat seksielämässä – puhumattakaan henkisistä vaurioista. Länsimaissa naisten su-

kupuolielimien silpominen on laissa kiellettyä ja yleisesti paheksuttua, mutta muun muassa Somaliassa silvotaan naisista jopa 97 %. (Naisen sukupuolielinten silpominen 2013.)

Jotkut ovat maininneet, että miesten oikeudet ovat unohtuneet naisen aseman parantamisen alta. Kummankin sukupuolen aseman parantaminen on tärkeää, etteivät pinttynneet sukupuoliroolit kahlitsisi ketään. Miksi miehillä on edelleen pakollinen asevelvollisuus? Miksi miesten oletetaan pukeutuvan juhlatilaisuuksissa samaan, mustaan pukuun? Poikkeaminen tästä vanhanaikaisesta tavasta juhlavammassa tilaisuuksissa edelleen kiinnittää joidenkin huomion. Luulen, että naisvaltaisissa ammateissa, kuten sairaanhoitajana, työskentelevän miehen seksuaalista suuntautumista kyseenalaistetaan yhä, vaikka tasa-arvoisuus lisääntyy jatkuvasti. Kuinka montaa huvittaa mies, jolla on vaaleanpunainen paita? Sehän on vain väri. Veikkaan, että jotkut miehet saattavat kokea raskaana tietynlaisen miehisen roolin: itkeminen on heikkoutta, miehen tulee olla vahva ja määrätietoinen. Yllättävän moni mies kuvittelee kaikkien naisten haaveilevan miehisestä lihaskimpusta, joka ostaisi naiselle kalliita koruja ja tarjoaisi hulppeita ravintolaillallisia. Totuus on paljon lohdullisempi kaikkien kannalta.

Tasa-arvokeskustelu Pohjoismaissa yhdistetään usein vain miesten ja naisten väliseen tasa-arvoon, mutta tasa-arvokysymykset koskevat myös sukupolvia, vammaisia ja etnisiä ryhmiä (Petäjämäki 1998, 14.) Tasa-arvokeskustelu on tärkeää myös seksuaalivähemmistöjen (homojen, bi-seksuaalien) ja sukupuolivähemmistöjen, kuten transsukupuolisten, transvestiittien ja intersukupuolisten kannalta. Drag queenit, eli naiseksi pukeutuneet esiintyvät miehet ovat vieläkin kansan viihdettä, johon suhtaudutaan humoristisesti. Pohdin, olisiko tilanne toisin, jos sukupuoliroolit eivät olisi niin vahvoja? Homoseksuaalien asema on parantunut viime vuosikymmeninä hurjasti, mutta edelleenkin he voivat Suomessa pelkästään rekisteröidä parisuhteensa – ei mennä naimisiin. Kansainvälisesti homojen asema ei ole kaikkialla näinkään hyvä: joissain maissa homoseksuaalisuudesta langetetaan kuolemanrangaistus.

3 Naiset musiikkialalla

3.1 Musiikin naistutkimus

”On syytä epäillä kaikkea, mitä miehet ovat kirjoittaneet naisista, sillä miehet ovat olleen sekä tuomareina että asianosaisina” Poulain de la Barre 1600-luvulla (Beavoir 2009, 50.)

Perinteisesti musiikintutkimusta on hallinnut käsitys, jonka mukaan musiikki ja sen merkitykset ovat olleet itsenäisesti muotoutuneita ympäröivästä sosiaalisesta maailmasta. Kulttuurisessa musiikintutkimuksessa musiikkia pidetään kulttuurisena ja sosiaalisena ilmiönä. Musiikkia tarkastellaan kulttuurisessa kontekstissä, eli musiikkia tutkitaan siinä yhteydessä, missä ja milloin sitä on kuunneltu tai soitettu. (Leppänen & Moisala 2003, 71, 79.) Feministisen musiikintutkimuksen lähtökohdat ovat samanlaisia kuin kulttuurisenkin musiikintutkimuksen, mutta se painottaa seksuaalisuuden ja sukupuolen välisiä yhteyksiä musiikkiin. Sukupuolieron merkitystä painottavat feministiset musiikintutkijat korostavat, että sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamiseksi ei riitä, että musiikkimaailmassa – joka on miesten hallitsema – toimitaan miehisten normien, arvojen ja käsitysten mukaan. Ei riitä, että naisia lisätään musiikkibisnekseen, vaan itse musiikkielämän miehisiä käytänteitä on muutettava. (Leppänen ym. 2003, 226.)

Moisala (1994a) kertoo, että musiikin naistutkimuksen läpimurto tapahtui 1980-luvulla, jolloin ilmestyi runsaasti länsimaisen taidemusiikin naissäveltäjiin kohdistuneita tutkimuksia, joissa esiteltiin heidän tuotantoaan ja pohdiskeltiin naistutkimuksen teoreettisia lähtökohtia. Musiikin naistutkimukseen liittyy feminististä kritisismiä, jonka pyrkimyksenä on tasapainottaa eri sukupuolten näkyvyyttä ja arvostusta musiikinhistoriassa ja sen tutkimuksessa. Musiikin naistutkimuksen alkuaikojen tutkimukset käsittelevät naisten musiikillista toimintaa ja naisten roolien ja aseman tutkimusta eri aikoina ja eri musiikkikulttuureissa. (Moisala 1994a, 242.) Niin musiikin alan kuin myös muiden alojen feministitutkijat ovat tähdentäneet, ettei sukupuoli ole ainoa identiteetin rakentamisen väline, joten naiset eivät muodosta yhtenäistä naisten kategoriaa (Leppänen ym. 2003, 226.)

3.2 Naismuusikoiden määrä nykypäivänä

Naisten osuus musiikkialalla vaihtelee eri kansallisuuksissa ja tyyllilajeissa. Olen keskustellut useiden ammattimuusikoiden kanssa ja he ovat todenneet, että muualla maailmassa, muun muassa Yhdysvalloissa, Aasiassa ja Keski-Euroopassa soitinta soittavia naisia on runsaasti verrattuna Suomeen. Tyttöjen osuus on odotettavasti nousussa myös kotimaassamme. Monet rytmimusiikkia musiikkikouluissa ja -opistoissa opettavat opiskelijakollegani ovat maininneet, että heillä on tyttöoppilaita runsaasti – jopa enemmän kuin poikia.

Naismuusikoiden määrän eroja eri tyyllilajeissa voi huomata silmämääräisesti vain seuraamalla konsertteja: klassisen musiikin konserteissa soittavia naisia on runsaasti, mutta jazzkeikoilla vain silloin tällöin. Kansanmusiikkipuolella naispuoliset kantelistit ja viulistit ovat yleisiä, mutta havaintoni mukaan bassoa tai rumpuja soittava nainen on sielläkin hieman harvinaisempi. On huomionarvoista, että vaikka klassisessa musiikissa soittava nainen ei ole suuri erikoisuus, niin huippusinfoniaorkestereissa naisten osuus on selkeästi miehiä pienempi. Miranda Kiek pohtii artikkelissaan ”Where are all the female musicians?” brittiläisessä The Independent -sanomalehdessä vuonna 2012, miksi naispuolisia muusikoita on niin vähän maailman suosituimmissa sinfoniaorkestereissa. Kiek kirjoittaa, että Lontoon sinfoniaorkesterissa on naisia 29 %, Dresdenin Staatskapelle -orkesterissa 28 %, Venäjän valtion filharmonisessa orkesterissa 36 % ja Wienin filharmonikoissa ainoastaan 7 %. Amerikkalaisissa orkestereissa naisten osuus on suurempi. Luvuissa kannattaa ottaa huomioon se, että opiskelevia naismuusikoita on yhtä paljon tai jopa enemmän kuin miespuolisia. Helsingin Sanomat uutisoi vuonna 2010, että Wienin filharmonikot torjuivat vakituiset naisjäsenet jopa vuoteen 1997 asti ja vuonna 2010 he valitsivat ensimmäistä kertaa naispuolisen muusikon konserttimestariksi, eli ensimmäisen viulujen johtajaksi. (Kiek 2012.)

Musiikin naistutkimus on tuonut esille taidemusiikin naissäveltäjiä, jotka on unohtettu historiankirjoituksessa. Naistutkimus on paljastanut, että naisten osuus on ollut luultua paljon suurempi. Naistutkimus on lisännyt myös naissäveltäjäelämäkertojen julkaisua, joista on käynyt ilmi, että sukupuoli on vaikuttanut aseman muodostumiseen musiikkikulttuurissa, kuten yksilön mahdollisuuk-

siin päästä musiikkikoulutukseen tai työskentelemään musiikin alalla. Sukupuoli on sosiaalinen ryhmä, joka määrittää rajat yksilön käyttäytymiselle. Naissäveltäjät eivät ole sopineet sovinnainten rajojen sisään. Yhteisön vastaisen toiminnan on mahdollistanut taideystävällinen perhetausta tai erikoisen voimakas luonne. Elämäkerrat ovat osoittaneet, että naisten on täytynyt ponnistella, jotta he pystyivät saavuttamaan jotakin sellaista, mikä on tullut miessäveltäjille itsestäänselvyytenä. Naisten toimintaa on rajoitettu eri tavoilla, kuten suoraan kieltämällä muun muassa orkestereihin pääsyn vetoamalla soveliaisuussääntöihin tai väheksyvällä asenteella. Naisen säveltämään teokseen on saatettu suhtautua marginalisoivasti, eli teosta on arvioitu vain naisen teoksena eikä suhteessa kaikkien sävellystuotantoon. Naissäveltäjät ovat joutuneet painiskelemaan vakavien itsetunto-ongelmien kanssa, sillä ympäröivässä kulttuurissa on ollut vahvat käsitykset naisten huonommuudesta ja kykenemättömyydestä luoda ”ikuista musiikkia”, mikä on joillekin muodostunut myös luovuuden henkiseksi esteeksi. (Moisala 1994b, 12–14.)

Helvi Leiviskä (1902–1982) oli monen vuosikymmenen ajan, 1930-luvulta 1970-luvulle, ainoa tunnettu, suomalainen naissäveltäjä. Hänen tuotantaan ja toimintaansa säveltäjänä arvioitiin useimmiten hänen sukupuolensa kautta, ja lähes jokaisessa hänestä tehdyssä radio- tai lehtijutussa hänen sukupuolensa oli esillä. (Moisala, 1994b, 214.) Moisala (1994b) toteaa Leiviskän tiedostaneen naisen osan vallitsevassa sukupuolijärjestelmässä ja siteeraa tutkimuksessaan naispuolisen säveltäjän Leiviskän haastatteluvastausta Helsingin Sanomissa 1970-luvulla:

Minä olen luonnostani naisasianainen. Pakko on todeta, että sukupuolensa on aina silloin tällöin joutunut tässä kutsumusammattissa havaitsemaan, sillä sama seikka on pätenyt kuin muillakin aloilla: naiselta vaaditaan enemmän kuin mieheltä, jotta menestyisi. (HS 25.5.1972.)

Myös toinen suomalainen tunnettu naispuolinen säveltäjä, Kaija Saariaho koki, että sukupuolesta on ollut haittaa hänen urallaan, sillä monet eivät osanneet ottaa naissäveltäjää vakavissaan (Moisala 1994b, 229.)

Voisiko soittimen soittamista pitää miehisenä mieltymyksenä, kuten stereotyyppisesti ajatellen penkkiurheilua ja autoja: ovatko naisinstrumentalistit kuin nai-

sia, jotka katsovat jääkiekkoa? Uskon, että kulttuurimme sanelee paljon, mitä pidetään naisellisena tai miehisenä. Kyse ei ole lahjakkuudesta tai biologisesta taipumuksesta tiettyyn asiaan. Kulttuurissamme on yleisempää tällä hetkellä, että mies soittaa rumpuja kuin nainen. Voisiko naisinstrumentalistien vähyyteen yksi syy olla se, ettei soittimen soittamista rytmimusiikkipuolella ole vielä pidetty pohjimmiltaan naisellisena? Esikuvia on harvassa, joten tyttöjä ei kannusteta siihen, vaikkei sitä suoranaisesti paheellisena tai tytöille sopimattomana pidettäisikään.

Muusikko on esiintyjä, jonka ulkoiseen olemukseen yleisö väistämättä kiinnittää huomiota jollain tavalla. Osa pynttäytyy jokaiselle pienemmällekin keikalle ja osa nousee lavalle niissä samoissa farkuissa, joissa on kulkenut jo monta vuotta. Yleensä muusikot pyrkivät pukeutumaan tilaisuuden luonteen mukaan: häissä pukuun ja pubikeikalle riittää paikalle ilmestyminen. Ulkoisen olemuksen huomioonottaminen on osa ammattimaista muusikkoutta, mutta oletetaanko naismuusikon huolehtivan ulkonäöstään enemmän ja arvostellaanko naismuusikon ulkonäköä runsaammin kuin miehen? On luonnollista, että naismuusikko kiinnittää ainakin miespuolisen yleisön huomion ja todennäköisesti jokainen heteromies vähintään alitajuisesti laittaa naisen kauniiseen, rumaan tai keskiverlaiseen kastiin. Ongelma syntyy siinä, jos ulkonäköä pidetään arvomittarina naisen musiikillisessa suorituksessa. Niillä ei ole mitään tekemistä keskenään. Oltaisi mielenkiintoista tutkia, pidetäänkö ns. hyvännäköisiä muusikkoja parempina soittajina ja esiintyjinä, kuin ulkonäöltään vähemmän onnekkaita, mutta samantasoisia soittajia?

Myllymäki tutki naismuusikkokuvia (laulajat ja soittajat) Soundi-lehden levyarvioissa. Hänen tutkimuksensa osoitti, että artistin sukupuoli vaikuttaa ainakin osittain levyarvioiden sisältöön ja siihen, kuinka artistin levyä arvioidaan. Sukupuolen vaikutus näkyi varsinkin, kun levyn artistia verrattiin toisiin muusikoihin: naismuusikoita verrattiin lähes aina muihin naismuusikoihin ja harvemmin miespuolisiin artisteihin. Myllymäki huomasi, että naismuusikon sukupuoli otettiin esille erityisesti silloin, kun hän esitti naiselle perinteisesti epätyypillistä musiikkia. Hän havaitsi, että musiikkityyli vaikutti siihen, miten merkitsevä sukupuoli

oli: aggressiivista rockia soittava sai enemmän huomiota naiseudestaan kuin hempeää popmusiikkia esittävä naisartisti. (Myllymäki 2007, tiivistelmä.)

Olen huomannut, että monien naisartistien levynkannet ovat hyvin seksistisiä, ei pelkästään hittilistapopissa, vaan myös jazzissa. Eräs ihailemani jazz-laulaja/pianisti julkaisi loppuvuodesta 2012 uuden albumin, jonka kannessa hän oli stay up -sukissa. Toki paljastavat levynkannet kiinnittävät ostajien huomion, mutta kuinka se vaikuttaa uskottavuuteen muusikkona? Kenties heillä on varaa siihen, mutta mielestäni nainen voi olla kaunis ja seksikäs olematta mauton. Onko kuvien takana ollut levy-yhtiö vai artisti itse?

3.3 Naispuoliset opiskelijat pop/jazz-koulutuksessa

Lähetin Suomessa pop/jazz-koulutusta antaviin kouluihin kyselyn, jossa kysyin, kuinka paljon naispuolisia opiskelijoita – joiden pääaine on jokin instrumentti – on aloittanut pop/jazz- tai jazzopintonsa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Arvelin määrien olevan suhteellisen pieniä. Tiesin, että jo pelkästään Karelia-ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelman pop/jazz-linjalla on ollut itseni lisäksi vuodesta 2007 lähtien vain yksi naispuolinen instrumentalisti – joka sittemmin keskeytti opintonsa.

En taulukoinut tilastotietoja, koska niiden luotettavuus oli epävarmaa. Tiedot oli koottu käsin ja todennäköisesti hyvin pikaisesti. Tilastotiedot jäivät suppeiksi, sillä osasta kouluista sain vastauksen, ettei heillä ole valmiita tilastoja kysymästäni asiasta ja niiden laatiminen olisi vaatinut aikaa. Sain vastauksen muutamilta kouluilta: Sibelius-Akatemian jazzosastolta, Karelia-ammattikorkeakoululta, Jyväskylän, Kuopion ja Joensuun konservatorioilta. Jokaisessa koulussa naispuolisten instrumentalistien määrä jäi selvästi alle kymmeneen prosenttiin, Sibelius-Akatemian jazzosastolla jopa alle kolmeen.

Syynä naispuolisten instrumentalistiopiskelijoiden vähyyteen ammatillisessa koulutuksessa uskon olevan sen, etteivät naiset ole ylipäättään edes hakeneet siihen. Naistutkimuksen näkökulmasta katsottuna tilastotietoja voisi laajentaa niin, että niissä näkyisivät myös hakijamäärät ja sukupuolijakauma eri soittimissa. Luulen kuitenkin, että prosentuaalisesti hakijoiden ja opintonsa aloittaneiden

sukupuolijakaumassa ei ole merkittävää eroa. Tilastoista voi nähdä, kuinka vähän ammatillisessa pop/jazz-musiikin koulutuksessa on naisia, mikä luonnollisesti on osasy sille, että ammattilaistasolla naispuolisia soittajia ei ole erityisen paljon.

Yliopistotasolla musiikkia opiskelevia naisia on kaiken kaikkiaan enemmän kuin miehiä. Vuonna 2010 suomalaisten yliopistojen musiikkialan koulutuksessa opiskeli 58 % naisia ja 42 % miehiä, tutkinnon suorittaneista 62 % oli naisia ja 38 % miehiä. Tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan kaikista suomalaisista vuonna 2009 harrasti soittamista miehistä 17 % ja naisista 12 %. (Tilastokeskus 2012) Oletan, ettei tilastoon musiikkiharrastuksista ole laskettu laulamista, mikä saattaisi tasapainottaa sukupuolten prosentiosuuksia.

Musiikkiharrastusten ja ammattiin tähtäävän opiskelun tilastointia voisi laajentaa huomattavasti pidemmälle: mikä on naisten ja miesten osuus hakijoista ja opintonsa aloittaneista? Kuinka moni miespuolisista hakijoista on instrumentalisti? Kuinka moni naispuolisista hakijoista on laulaja? Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla ”sukupuolijakauma instrumenteittain musiikkiopistossa ja musiikkikoulussa”, minkä avulla voisi pohtia, miksi naispuolisia instrumentalisteja päätyy musiikkialalle vähän. Pidän itsenäistä soittimen opiskelua myös tärkeänä väylänä musiikin ammattilaisuuteen, joten sukupuolijakauman tutkimista musiikkiharrastuksissa voisi laajentaa kaikkiin nuoriin. Tutkimuksessa voisi myös vertailla eri musiikintyylejä, kuten klassisen, kansanmusiikin ja rock/heavy-musiikin soittajia pop/jazz-harrastajien lisäksi.

4 Sukupuolten välinen tasa-arvoisuus opetuksessa

Suomen laissa on säädäntö tasa-arvon toteutumisessa koulutuksessa ja opetuksessa 5 § (17.2.1995/206)

Viranomaisten ja oppilaitosten sekä muiden koulutusta ja opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. (206/1995)

Lahelman (1989) mukaan koulu ylläpitää sukupuolistereotyyppioita, mille monet opettajat vain hymähtävät. Stereotyyppioita kouluympäristössä ei huomata, koska kulttuurissamme on syvällä käsitykset pojista ja tytöistä. (Lahelma 1989, 22.) Suomessa koulu- ja tasa-arvolainsäädäntö on antanut koulutukselle selkeän tavoitteen edistää tasa-arvoa. Siihen on pyritty jättämällä huomiotta sukupuoli kokonaan. Tutkimuksissa on havaittu, että sukupuolineutraalius on hankala toteuttaa yksilön toiminnassa ja sukupuoli vaikuttaa epävirallisesti.

On huomattu, että pojat saavat yleensä enemmän niin kielteistä kuin myönteistä huomiota opettajilta kuin tytöt. Tyttöjen odotetaan mukautuvan tyypilliseen kiltin oppilaan rooliin eli olemalla näkymätön. Kun he toteuttavat sitä, siihen liittyykin kielteisiä sävyjä. (Tarmo 1992, 284.) Piilo-opetussuunnitelma koulussa tarkoittaa käytäntöjä, joita ei ole erikseen sovittu. Tyttöjen ja poikien eriarvoisuus tai stereotyyppisten sukupuoliroolien säilyttäminen saattaa ilmetä piilo-opetussuunnitelmassa, mikä näkyy siinä, miten tyttöihin ja poikiin suhtaudutaan stereotyyppisin odotuksin. Koulun oppisisällöt ja rakenteet heijastelevat tietynlaisia kuvia miehistä ja naisista. (Lahelma 1989, 24.) Tarmon tutkimus on jo yli kaksikymmentä vuotta vanha, mutta kokemukseni mukaan käytäntömallit eivät ole muuttuneet radikaalisti. Kävin yläasteen (nykyisen yläkoulun) ja lukion 2000-luvulla ja muistan, että opettajat kiinnittivät enemmän huomiota poikiin kuin tyttöihin. Pärjäsin koulussa olemalla hiljaa.

Tyttöjen menestyksen katsotaan johtuvan ahkeruudesta, mutta poikien lahjakkuudesta. On tutkittu, että tyttöjä pidetään tunnollisina ja ahkerina ja heidän motivaatiotaan koulunkäyntiin pidetään itsestään selvänä. Tyttöjen hyvien työtapojen ajateltiin johtuvan pääasiassa ympäristötekijöistä, osittain synnynnäisistä ominaisuuksista ja kehitykseen liittyvistä tekijöistä, mutta myös miellyttämisen halusta. Poikien huolimattomuutta ja laiskuutta seliteltiin ympäristötekijöillä ja sillä, ettei koulu motivoi poikia tarpeeksi. (Tarmo 1992, 292.) Voidaan päätellä, että poikien heikkouksia selitellään ja tyttöjen hyviä ominaisuuksia vähätellään. Sukupuoliroolit ja niihin liittyvät arvostukset vallitsevat kaikkialla yhteiskunnassamme, mikä vaikuttaa myös opettajiin. He eivät siis ole tietoisesti puolueellisia (Tarmo 1992, 296.) Lahelman ja Tarmon tutkimukset tuntuvat nyt vuonna 2013

vanhoilta, mutta moni työikäisistä on ollut kouluikäinen tutkimuksen tekoaikana, joten kasvatus on vaikuttanut varmasti urakehitykseen.

Sukupuolisen tasa-arvon lisäämiseksi musiikkialalla on mielestäni tärkeää, että kasvatus lähtee jo musiikintunneilta. Jokaisen opettajan tulisi tiedostaa paremmin ajattelumallinsa ja puhetapansa, jottei tiedostamattaan lisää sukupuolisia yleistyksiä, kuten ”tytöt laulavat ja pojat soittavat, tytöt kuuntelevat hempeää poppia ja pojat metallia”. Ei ole olemassa tyttöjen tai poikien musiikkia, tai tyttöjen tai poikien soittimia. Pyrkimys tasa-arvoisuuteen ei tarkoita, että pojista ja tytöistä tehdään samanlaisia, vaan opetuksessa tulisi huomioida molemmat.

Myös musiikinkirjoja tulisi tarkastella kriittisemmin. Marketta Kosunen tutki pro gradu -tutkielmassaan (2001) 7. luokan ja lukion kaikille yhteisten musiikinkursien oppikirjojen sisältämiä sukupuolirooleja ja sukupuolistereotyyppioita. Oppikirjat olivat ajanmukaisia ja viimeisin niistä oli julkaistu gradua edeltävänä vuonna. Miessukupuoli oli näkyvämpi ja vallitsi teksteissä ja kuvissa. Miehet kuvattiin kirjoissa lähinnä soittajiksi ja naiset laulajiksi.

Musiikkiluokassa tasa-arvoisuus voi merkitä sitä, että opettaja korostaa, ettei vaikkapa laulu tai tietyt soittimet ole vain toiselle sukupuolelle ja tietoisesti kannustaa kaikkia kokeilemaan kaikkea. Opettaja voi omalla puheellaan vaikuttaa oppilaiden asenteisiin, jottei syntyisi mielikuvia tyttöjen tai poikien musiikista. Tyttöillä on vähemmän naisiesikuvia erityisesti rock/pop/jazz-genressä, joten kannustamisen merkitys on tärkeämpi tekijä kuin pojilla, joille huippuluokan miespuolisia soittajaidoleita löytyy runsaasti. Toki tyttöillä voi olla miesidoli, mutta samaistuminen naiseen ja sitä kautta pyrkimys samaan voi olla hyväksi motivaatiolle harjoitella ja tehdä musiikkia.

Opettajien tulisi olla tietoisempia oppilaiden erilaisuudesta. Heidän tulisi oppia tuntemaan, millainen oppilaiden maailma on: ovatko heidän roolinsa erilaisia koulussa, kotona ja muiden oppilaiden keskuudessa?

5 Kyselytutkimus

5.1 Kyselymenetelmä

Pohdin erilaisia vaihtoehtoja kyselyosion toteuttamiseksi. Ensin ajattelin haastattelevani satunnaisia ihmisiä ja opiskelijakavereitani kysyäkseni heidän mielipiteitään naismuusikoista. Harkitsin myös ammattimuusikoiden haastattelua sukupuolesta riippumatta. Pian totesin, että täysin rehellisten mielipiteiden saaminen saattaisi olla hankalaa; monesti asenteemme saattavat olla alitajuisia, vaikka järjellisesti väittäisimme ajattelevamme toisin. Päädyin itselleni mielenkiintoisimpaan vaihtoehtoon: päätin tehdä kyselyn naispuolisille musiikinammattilaisille, jolloin pääsisin henkilökohtaisemmalle ja aidommalle tasolle asenteista naismuusikoita kohtaan.

Alun perin tarkoitukseni oli haastatella kasvotusten, mutta pitkät välimatkat ja aikataulujen yhteensovittaminen olisi tuottanut hankaluuksia. Harkitsin myös puhelua ja internet-videopuhelua. Lopulta päädyin sähköpostiin, jonka arvelin olevan mieluisa myös vastaajille. Kirjallisessa muodossa ajatuksiaan pystyy jäsentämään selkeämmin, erityisesti kun kyse on kohtalaisen abstraktista ja laajasta aihealueesta. Kasvotusten olisin kuullut pieniä vivahteita ja sävyeroja paremmin ja olisin pystynyt esittämään tarkentavia lisäkysymyksiä, jolloin haastattelu olisi perustunut vuorovaikutukselliseen kommunikointiin. Toisaalta suullisesti olisin saattanut ohjata keskustelua tiettyyn suuntaan, mikä olisi voinut vaikuttaa haastatteluvastauksiin. Lopulta olin vain kirjoitetun tekstin varassa, jota pyrin tulkitsemaan mahdollisimman objektiivisesti.

Kysymyksiä oli yhdeksän, ja valitsin ne omien kokemuksieni ja pohdintojeni pohjalta. Kun olin saanut vastaukset ensimmäiseltä kyselyyn vastanneelta, huomasin, että osa kysymyksistä saattoi vaikuttaa hiukan provosoivilta. Mainitsin seuraaville kyselyyn vastaaville, että huolimatta kysymysten asettelutavasta, ne eivät edusta omia näkemyksiäni tai ennakkoluuloja sellaisenaan kyseisestä asiasta. Kyselyvastausten pituuksilla oli paljon eroja: kun yksi kirjoitti vastauksen muutamalla sanalla, toinen yli sivun verran. Olen karsinut vastauksista epäolennaisia asioita.

5.2 Kyselyyn vastanneet

Valitsin kyselyyn viisi suomalaista naispuolista rytmimusiikin ammattilaista (pop/jazz). Olen nimennyt heidät Jennaksi, Riinaksi, Miiaksi, Sariksi ja Elliksi, eli jätän kyselyyn vastanneiden oikean henkilöllisyyden salaisuudeksi. Jenna on kolmikymppinen jazzrumpali ja Riina on noin 35-vuotias tenorisaksofonisti. Miia on nelikymppinen jazzpianisti ja Sari kosketinsoittaja/pianisti. Elli on joukon nuorin, hän on noin parikymppinen rumpali.

Haluan painottaa, että kyselyvastauksissa ilmenevä ”naismuusikko”-sanalla tarkoitetaan instrumenttia soittavaa naispuolista henkilöä pop/jazz-puolella, ei siis naispuolista laulajaa, vaikka toki hekin ovat naismuusikoita.

6 Kyselyvastaukset

6.1 Naiset vähemmistönä ammattimuusikkoina

Ensimmäiseksi kysyin, mistä vastaajat luulevat johtuvan, että naisia on vähän ammattilaistasolla instrumentalistina pop/jazz-puolella. Jazzrumpali Jenna kertoi, että kysymys on vaikea, mutta hän luulee yhden syyn olevan esikuvien puuttuminen. Naiset kaipaavat usein paljon kannustusta ja ulkopuolista hyväksyntää sen sijaan, että luottaisivat itse omiin kykyihinsä ja näkemyksiinsä välittämättä muiden mielipiteistä.

Riina, saksofonisti, mainitsi myös, että esikuvien harvalukuisuus on yksi syy naisinstrumentalistien vähyyteen. Hän sanoi, että rytmimusiikissa esikuvien merkitys soittamiseen on suuri. Miespuolisia esikuvia on runsaasti, mutta naispuolisia on vielä melko vähän, mikä on luultavasti vaikuttanut siihen, etteivät tytöt ole aiemmin hakeutuneet rytmimusiikin ammattiopintoihin. Riina kertoi, että ilmapiiri on muuttunut vuosikymmenten aikana ja nykyään naisinstrumentalistiotiskelijat ovat normaali näky. Riina arveli, että naisten pyrkimys olla monipuolisia vaikuttaa siihen, miksei naisia ole paljon huipputasolla rytmimusiikissa:

Olisiko niin, että naisille on tyypillistä pyrkimys monipuolisuuteen, halu hajauttaa riskinsä, kun taas miehet ehkä helpommin laittavat ”kaikki munat

samaan koriin” ja pyrkivät kehittämään yhden osaamisalueen (tai jopa vain yhden bändin) huippuunsa, kun taas naiset pyrkivät olemaan ”all-around”-päteviä. Kenties kyse on myös rohkeuden puutteesta tai jopa ”kiltti tyttö”-syndroomasta: ei uskalleta jättäytyä yhden kortin varaan vaan halutaan varmistaa työllistyminen edes jollain tavalla musiikin parissa. (Riina.)

Monipuolisuudella Riina tarkoittaa muusikkouden osa-alueita, kuten pää- ja sivuinstrumenttien soittamista, säveltämistä, opettamista, keikkamyyntiä ja markkinointia. Monialaisuuteen pyrkiminen saattaa Riinan mielestä johtaa joskus keskinkertaisuuteen kaikilla osa-alueilla. Riina myönsi, että hänelle itselleen on ollut tärkeää varmistaa toimeentulo, joten hän ei ole halunnut ottaa suurta riskiä ja heittäytyä tyhjän päälle musiikissa. Hän kokee opetustoimen turvaavan riittävän toimeentulon. Toki Riina keikkailee runsaasti opettajuuden lisäksi.

Kuten rumpali Jenna, myös Riina mainitsi naisten kaipaavan kannustusta enemmän kuin miesten. Riina kertoi, että tukijoukon merkityksellisyys naisille on tärkeämpi. Hän pohti, että syynä tähän saattaa olla ikiaikaiset sukupuoliroolit. Riina sanoi, että miehet lähtevät helpommin puskemaan omaa tietään eteenpäin, kun taas naiset kaipaavat jonkin auktoriteetin hyväksyntää, tukea ja kannustusta. Riina kertoi, että opiskellessaan ammattikorkeakoulussa hän sai paljon kannustusta, minkä hän on kokenut merkittävänä tekijänä urallaan.

Riina kertoi, että verkostoituminen rytmimusiikkipuolella on tärkeää, koska alalla ei ole koesoittoja kuten taidemusiikin sinfoniaorkestereissa. Suhteet ovat siis merkittävässä asemassa. Ala on miesvaltainen, joten naisen on sopeuduttava miesverkostoihin, joihin reippaat tytöt pääsevät helpommin kuin ns. runotytöt. Riina arveli, että joidenkin miesten saattaa olla hankala suhtautua naiseen tasavertaisena kollegana:

Havaintoni mukaan erityisesti jazz-puolella Suomessa naisiin suhtaudutaan varautuneesti, eli ”yhdeksi jätkistä” ei noin vain pääse. Tällöin naismuusikko joutuu ottamaan kokonaisvastuun omasta urakehityksestään, toisin kuin esim. miesbasisti, joka saa keikkoja sieltä täältä. Naista ei pyydetä korkean profiilin jazz-keikalle samalla tavalla kuin miestä, vaikka taitotaso/taiteellinen taso olisi samaa luokkaa. Sen sijaan pop/rock/viihdepuolella ilmapiiri on tasa-arvoisempi: kuka tahansa, joka homman pystyy hoitamaan, saa keikan, jos on osoittautunut päteväksi. (Riina.)

Rumpali Elli totesi, että musiikkialalla on aina ollut vähemmän naisia, joten heidän on tehtävä enemmän töitä kuin mies, jotta he saavuttaisivat saman aseman arvostettuna ammattimuusikkona. Elli kertoi, että miesyhtyeet ovat enemmistössä, joten naismuusikon on oltava ”hyvä jätkä” miesvaltaisessa bändissä. Hän sanoi, että jokainen nainen ei sulaudu siihen muottiin, vaikka musiikki on aina suuri yhdistävä tekijä muusikoiden välillä – sukupuolesta riippumatta. Elli mietti, voisiko syynä naismuusikkojen vähyyteen olla kiinnostus moniin eri asioihin, eikä keskittyminen vain yhteen asiaan, kuten yhden instrumentin haltuun ottaminen. Elli pohti yhden instrumentin huippuunsa harjoittelusta seuraavasti: *”Miesten aivokapasiteetti lienee parempi siihen, kun taas naisten aivot vaativat enemmän erilaisia aktiviteetteja.”*

Pianisti Sari kertoi vastauksensa olevan hieman tyyli, mutta hänen mielestään miehet hallitsevat instrumenttinsa keskimäärin paremmin kuin naiset, mikä on syy naismuusikoiden vähyyteen. Sari on huomannut, että hänelle itselleen sijaiseksi on valikoitunut kollegoiden joukosta useammin mies kuin nainen, kun kriteerinä on ollut korkea soittotaito. Sari pohti syitä siihen, miksi miesmuusikoilla naisia parempi soittotaito, ja totesi, että miehillä on selkeämpi tapa lähestyä asioita. Hän kertoi, että miehillä asioihin ei liity yhtä paljon tunnelatausta kuin naisilla – tai ainakaan sitä ei näytetä ja asiat ovat näennäisesti helpompia. Sari on huomannut, että jo nuorissa oppilaissa voi havaita, että tytöt jännittävät enemmän esiintymistä kuin pojat. Sarin mielestä tytöt näyttävät jännityksen, puhuvat siitä ja antavat sen vaikuttaa suoritukseensa. Syyksi naisten vähyyteen ammattilaistasolla Sari mainitsi myös vanhanaikaisuuden ja perinteen ajatuksesta, ettei muusikon ammattia pidetä naisellisena.

6.2 Naiseuden vaikutus urakehitykseen

Toisessa kysymyksessä halusin kuulla, olivatko kyselyvastaajat huomanneet naiseuden vaikuttaneen heidän urakehitykseensä myönteisesti tai kielteisesti. Jenna kertoi, ettei halua huomioida sukupuolivertailua. Hänen mielestään urakehitys riippuu ennen kaikkea omasta itsestään, harjoittelumäärästä ja siitä miten paljon todella haluaa musiikista itselleen ammatin. Hän sanoi, että urakehi-

tys ei ole riippuvainen naiseudesta tai mieheydestä. Hänen omassa kehityksessään merkittävimpiä ominaisuuksia on ollut periksiantamattomuus ja sitkeys.

Riina kertoi, että naiseus on ollut eduksi erityisesti uran alkuvaiheessa, jolloin hän sai töitä paljon nais- ja tyttöbändeissä. Tämä edesauttoi myöhemmin pääsemään eteenpäin myös niissä piireissä, joissa sukupuolella ei ollut olennaisesti merkitystä. Hän sanoi:

Opiskeluaikana koin saavani positiivista huomiota ja joskus aiheetontakin kehua, ehkä siitä syystä, että tytöltä ei odotettu kummoistakaan suoritusta, mutta kun soitin samalla tavalla kuin pojatkin, se herätti positiivista huomiota, joten sikäli se oli eduksi. (Riina.)

Riina kertoi, että nykyisissä töissään hän kokee, ettei sukupuolella juuri ole muuta merkitystä, kuin että se saattaa olla jonkinlainen lisäarvo. Hän mainitsi, että joskus jonkun yleisössä olevan henkilön mielestä soittava nainen voi olla erikoisuus. Riina jatkoi, että soittosuoritus on työnantajalle, kuten yhtyeenjohtajalle, tärkein ja ensisijaisin kriteeri.

Pianisti Miia ei ole kokenut, että naiseus olisi vaikuttanut hänen urakehityksensä muutoin kuin, että ns. hengailua ja verkostoitumista on ollut miehiä vähemmän. Hän kertoi saaneensa ensimmäisen lapsensa hieman yli kaksikymmenvuotiaana. Lapsen saaminen vaikutti hänen uraansa, koska hän halusi tehdä asiat hitaammassa tahdissa.

Elli totesi, että naiseus määrittelee häntä siinä missä muusikkouskin. Hän kokee, että naiseus on ollut aina läsnä ja vaikuttanut kokonaisuuteen, ja hän ei ole koskaan halunnut peitellä naiseuttaan. Elli kertoi, että sukupuolensa takia hänen on täytynyt olla urallaan sinnikkäämpi, mikä on vahvistanut halua tehdä musiikkia ja tehnyt hänet kunnianhimoisemmaksi. Hän sanoi, ettei lannistu helposti negatiivisista kommenteista, vaan kertoi: *"Minulle on tullut monien kolhujen jälkeen aina vain entistä suurempi tarve näyttää niille jätkille"*. Elli totesi, että urakehitykseen myönteisesti vaikuttaa se, että on rehellisesti oma itsensä.

6.3 Ennakkoasenteet naismuusikoita kohtaan

Kolmannessa kysymyksessä pohdittiin, olivatko kyselyvastaajat törmänneet ennakkoasenteisiin tai vähättelyyn muusikkoina ja oliko heistä tuntunut siltä, että naismuusikon täytyisi jotenkin todistella ammattitaitoaan enemmän hyväksynnän saamiseksi. Jenna vastasi, että jokainen muusikko törmää jonkinlaisiin ennakkoasenteisiin uransa aikana ja hän ei tunne olevansa naisena mitenkään poikkeus. Hän kertoi, että kaikki hänen saamansa kritiikki on ollut pääsääntöisesti rakentavaa ja paikkansapitävää. Jenna pohti, että nainen saattaa joutua todistelemaan ammattitaitoaan miestä enemmän kumotakseen joidenkin kapeakatseisten ihmisten ennakkoluuloja. Kysymykseen hyväksytyksi tulemisesta Jenna vastasi, että jokaisen muusikon, sukupuolesta riippumatta, tulisi hakea hyväksyntä itse itseltään ja omasta tekemisestään – ei ulkopuolelta.

Riina kertoi, ettei hän varsinaisesti ole törmännyt ennakkoasenteisiin, mutta hän on huomannut joskus, että vanhemmat miesmuusikot ja jotkut yleisön edustajat pyrkivät ”antamaan vinkkejä” soitossa. Hän on myös kokenut, että naismuusikkoa lähestytään keikan jälkeen hanakammin kuin miesmuusikkoa. Hän kertoi, että hän koki nuorempana, että naisen soittama kohtuullinen esitys sai erityistä huomiota odottamattomuutensa tähden. Riina jatkoi, että ammattilaistasolla kaikkien on ylitettävä tietty rima ja mitään ei saa anteeksi naiseuden vuoksi. Naiselta ei hyväksytä heikompaa suoritusta kuin vastaavassa asemassa olevalta mieheltä tai päinvastoin. ”*Joka tapauksessa pitää täyttää se tontti, joka on annettu*”, totesi Riina. Hän mainitsi, että hänelle opiskeluajoilta on kertynyt vahva verkosto muusikkokuntaa ja hän on osoittanut tietynlaisen pätevyyden, jonka perusteella hän saa keikkoja.

Pianisti Miia ei usko, että naisten täytyisi todistella enemmän hyväksynnän saamiseksi, eikä hän ole törmännyt ennakkoasenteisiin. Hän totesi, että eniten vaikuttaa oma asenne ja kuinka paljon on valmis harjoittelemaan ja tekemään työtä asioiden eteen. Rumpali Elli kertoi, että hän on törmännyt usein ennakkoasenteisiin usein ja että yksittäisiä tapauksia tulee vastaan jatkuvasti niin kouluissa, pääsykokeissa, koesoitoissa, töissä kuin keikoillakin. Hän sanoo:

Hyvin yleistä on, että joku mies tulee keikan jälkeen (pikku päissään) sanomaan: 'Mä vähän katoin, et ohoh tyttö menee rumpuihin, mikäköhän

TikTak tääki on, tuleekohan tästä mitään, mutta täytyy kyllä sanoa, että soitat hienosti. (Elli.)

Elli kertoi kokeneensa, että hänen on aina täytynyt todistella ja vakuuttaa kansasoittajat ja yleisö. Hän jatkoi, että jos heidät onnistuu vakuuttamaan, voi saada kaksinkertaisen huomion. Elli on kuullut monesti soitonopettajien vertaavan häntä miespuolisiin oppilaisiin ja kommentoivan kuten ”Hyvä, soitit niin hienosti, että ihan kuin oisi ollut jätkä rummuissa”. Elli ihmetteli, onko hän tosiaan niin erilainen kuin ”jätkät”, mutta totesi, että hänet ainakin muistetaan yksilönä paremmin.

Sari kertoi, että hän on törmännyt usein työttelyyn ja että naisen täytyy todistella enemmän ammattitaitoaan kuin miehen:

Asiakas on kerran tullut kuuntelemaan soundcheckiä (naisbändin) ja toivonut miksaajan kautta että voisko ne soittaa vielä jotain nopeeta rokkia. Ilmeisesti siksi, että nähdään taittuuko. Yleisesti ottaen työskennellessäni muusikkona naisbändissä saan jatkuvasti huomata kuinka iloinen yllätys tuntuu olevan et ”nehän osaa soittaa” (Sari.)

Sari kertoi myös, kuinka välillä keikan jälkeen jotkut miehet tulevat kysymään ”Ootko oikeen tunneilla käyny?”, muttei ole huomannut naisten kyselevän samanlaisia asioita.

6.4 Naismuusikkouden vaikutus parisuhde- ja perhe-elämään

Neljäs kysymys käsitteli muusikkouden vaikutusta parisuhteeseen ja perhe-elämään naisnäkökulmasta. Kysymyksessä pohdittiin myös, onko perheellisten miesmuusikoiden ”sallitumpaa” keikkailla. Jenna vastasi, ettei muusikkous ole vaikuttanut hänen parisuhteeseensa. Hän sanoi, että toimivassa parisuhteessa on kummallakin tilaa toteuttaa itseään ja/tai ammattiaan. Hän ei ole kokenut, että perheelliset naiset saisivat keikkailla sen vähempää kuin miehetkään. Jenna myöntää, että pienet lapset ovat hyvin riippuvaisia äidistään, joten miesten voi olla helpompi lähteä keikalle ja järjestellä keikkareissut lapsiperheelle sopivaksi. Jenna uskoi, että kyse on järjestelyistä ja asioiden suunnittelusta etukäteen, kuten monessa muussakin ammatissa omine aikatauluineen.

Riina vastasi kysymykseen kieltävästi: hän ei usko, että muusikkous vaikuttaisi parisuhteeseen tai perhe-elämään. Hän kertoi, että kaikkien tuntemiensa muusikkonaisten perhe-elämä on joutanut työn vuoksi ja siitä ei ole syntynyt ongelmia. Hän vertasi tilannetta mieskollegoihinsa, joiden hän on kuullut valittavan usein siitä, miten heidän puolisonsa eivät ymmärrä muusikon freelancer-elämää, eli jatkuvaa reissaamista ja kotoa poissa olemista, erityisesti, jos perheessä on lapsia. Riina ihmetteli, miksi naiset menevät naimisiin muusikkomiehien kanssa ja olettavat, että perheen perustamisen myötä keikkailun sijalle tulisi säännöllinen päivätyö. Riina kertoi, ettei hän tunne ketään naismuusikkoa, joka valittaisi vastaavasta käytöksestä miehensä taholta. Lopuksi Riina toisaalta toteaa, että hänen tuttavapiirissään kaikilla naismuusikoilla on myös muusikkona toimiva mies.

Miia on aina seurustellut ainoastaan muusikoiden kanssa ja hän kertoo, ettei tiedä miltä tuntuisi elää ”tavallisen työn tekijän” kanssa. Miia ei koe, että muusikkous olisi vaikuttanut hänen parisuhde- tai perhe-elämäänsä. Hänellä on kaksi lasta, joiden kanssa hän on elänyt opiskelu- ja keikkailuelämää, joten Miian mielestä muusikon työtä on helppo tehdä myös lapsellisena. Miia kertoi eräästä tapauksesta, kun hän oli raskaana ollessaan soittanut keikalla: joku mies oli tullut kauhistelemaan, miten odottava äiti saa soittaa klubeilla – lapsel-lehan voisi tulla kuulovaurio.

Elli kertoi, että jos kumppanit ovat parisuhteessa tasavertaisia ja ymmärtävät toisiaan, ei muusikkous ja keikkailu vaikuta parisuhteeseen tai perhe-elämään sen kummemmin kuin mitkään muutkaan ammatit. Elli sanoi, että naismuusikot joutuvat tekemään töitä intensiivisesti vastakkaisen sukupuolen kanssa miesvaltaisella musiikkialalla, mikä saattaa aiheuttaa mustasukkaisuutta parisuhteessa. Sari kertoi, että hänen miehensä on myös muusikko ja heillä tärkeysjärjestyksensä menee niin, että musiikkijutut tulevat ennen parisuhdetta. Sari kokee, että perheelliselle muusikolle ei ole merkitystä, kumpi vanhemmista on keikalla.

6.5 Naisten ja miesten erot muusikkoina

Viides kysymys käsitteli naisten ja miesten eroja muusikkoina: olivatko kyselyvastaajat huomanneet sukupuolten välisiä eroja esiintymisessä, improvisoinnissa, treenaamisessa tai bändityöskentelyssä? Riina ei ole havainnut varsinaisia eroja nais- ja miesmuusikoiden välillä. Hän sanoi kaikkien ammattimuusikoiden suhtautuvan työhönsä ammattimaisesti. Hän on huomannut, että klassisesta taustasta tulevat soittajat ovat yleensä arempia improvisoinnin suhteen, mutta Riina ei ole havainnut mitään sukupuolisidonnaista toimintatapojen eroja ammattimuusikoiden keskuudessa.

Miia oli sitä mieltä, ettei sukupuoli vaikuta muusikkouteen, kuten ei myöskään kansallisuus tai ihonväri. Hän vastaa siis, ettei sukupuolisia eroja ole, vaan ihmiset ovat erilaisia. Elli kertoi, että asioihin vaikuttaa enemmänkin luonne kuin sukupuoli, mutta hän uskoi, että sukupuolen välisiä eroja on olemassa. Elli on havainnut, että naiset eivät ota yhtä herkästi vetovastuuta bändeissä kuin miehet ja että he ovat tarkempia niin musiikillisten että ulkomusiikillisten asioiden suhteen. Hän sanoi, että naiset mielletään monesti tunnollisiksi, jopa suorittajiksi, ja hän uskoo siinä olevan jotain perää. Elli on huomannut, että naiset saattavat jäädä pidemmäksi aikaa harmittelemaan yksittäisiä huonoja keikkoja ja virheitä, kun taas miespuoliset muusikot kohauttavat olkaansa ja jatkavat eteenpäin. Elli totesi, että monesti naiset haluavat keskittyä useampiin asioihin kuin miehet, joten hän arvelee, että miehet saattavat pystyä treenaamaan naisia keskittyneemmin.

Sari vastasi, että naisissa ja miehissä on eroja muusikkoina. Hän on huomannut, että häneen itseensä vaikuttaa paljon huonosti mennyt esiintyminen. Hän kertoi olevansa joskus epävarma tekemisistään, eikä osaa arvioida taitojaan positiivisessa mielessä. Sari epäili, voisiko kyseisillä asioilla olla tekemistä naisseuden kanssa, mutta kertoi, ettei tunne ainuttakaan miestä, joka ajattelisi samoin – naisia sen sijaan useita.

6.6 Naismuusikon ulkonäkö

Kuudennessa kysymyksessä kysyin muusikoilta, olivatko he kokeneet, että esiintyvän naisen ulkonäköä arvostellaan enemmän kuin miehen ja täytyykö naisen olla kaunis menestyäkseen musiikkialalla. Vastaaja Jenna ei ollut kokenut, että hänen ulkonäköään olisi koskaan erityisemmin arvosteltu. Joskus hänelle on tultu esiintymisen jälkeen kertomaan, että hän on nätti, mutta Jenna mainitsi, etteivät ulkonäköön liittyvät kommentit merkitse hänelle muusikkona mitään ja eivätkä ne vaikuta hänen itsetuntoonsa. Jennan mielestä naismuusikoiden ei tulisi vaivata itseään ulkonäköön liittyvillä asioilla, koska ne eivät lopujen lopuksi liity itse musiikkiin tai sen tekemiseen. Hänestä on tärkeintä näyttää siltä, kuin hän itse haluaa ja että on itsevarma ja hyvä olo lavalla. Jenna mainitsi vastauksensa lopussa toivovansa, etteivät naiset hakisi koko ajan hyväksyntää ulkopuolelta.

Riina vastasi, että esiintymiseen liittyy aina ulkoisen olemuksen tarkistus. Hän kertoi, ettei naisen tai miehen tarvitse olla erityisen hyvännäköinen työllistyäkseen musiikkialalla, mutta jollain tavalla katseenkestävä on oltava voidakseen mennä lavalle. Riina kertoi, että on henkilökohtainen asia, panostaako ulkonäkönsä keikoille. Hän itse kokee esiintymisasun, kunnon meikin ja tukanlaiton, olevan eräänlainen rooliasu, joka vapauttaa esiintymään. Riina lisäsi, että laittautuminen keikalle on yleisön kunnioittamista.

Riina kertoi muistavansa tapahtuman, kun hän oli ollut naisyhtyeen kanssa esiintymässä, he olivat saaneet palautetta siitä, ettei orkesterilla ollut tarpeeksi meikkiä. Riina pohti, että naisbändeihin liittyy enemmän ulkomusiikillisiä odotuksia kuin sekabändeihin, jolloin myös yleisö ottaa eri tavalla vapauksia kommentoida ulkonäköä. Riina kertoi, ettei hän ole sekakokoonpanoissa esiintyessään koskaan saanut palautetta ulkonäöstä.

Riina on huomannut, että useimmat miehet kelpaavat sellaisenaan, mutta jonkinlainen esiintymisasu on heidänkin puettava ylleen. Tietyissä esiintymistilaisuuksissa asu on monesti melko vapaa, jolloin lavalle tullaan missä tahansa ”rytkyissä”. Tällöin ensisijaista on usein musiikin korkea laatu. Riina kertoi, että ilahduttavan monesti miehetkin panostavat asialliseen ja harkittuun ulkoasuun.

Riina pohti, että suurissa ulkonäköongelmissa painiskelevalla naisella ei välttämättä ole rohkeutta tuoda itseään esille niin paljon kuin freelancer-muusikkous vaatii.

Miian mielestä naisen ei tarvitse olla kaunis menestyäkseen musiikkialalla. Toisaalta hän totesi, että nainen on enemmän objektin asemassa kuin mies, joten naisen ulkonäköä arvostellaan aina, kun hän on esillä – myös muissa ammateissa, kuten politiikassa tai opettajana. Ellin mielestä ulkonäköön kiinnitetään aina huomiota, varsinkin ammateissa, joissa esiinnyttään. Elli sanoi, että naisten ulkonäköön puututaan miehiä enemmän. Hän totesi, että ulkoiset odotukset ja ulkonäköön huomion kiinnittäminen ovat riippuvaisia myös musiikkityylistä ja muusikon roolista yhtyeessä. Elli sanoi, että sukupuolesta riippumatta on kohteliasta, että esiintyjä pukeutuisi edustavasti ja siististi. Elli painotti, että omasta tyylistään ei tarvitse luopua, mutta oman suorituksen kannaltakin on hyväksi, että tuntee olonsa kauniiksi ja itsevarmaksi.

Sari sanoi, että naisen ulkonäköä arvostellaan enemmän kuin miehen, alasta riippumatta. Sari vastasi toiseen kysymykseen naiseuden vaikutuksesta musiikkiuraan, mikä liittyi osittain ulkonäköön:

En mennyt nimekkään suomalaisen naisartistin bändiin kun pyydettiin siksi että manageri lipsautti suustaan että " Sää olisit tosi hyvännäköinen tähän -- - bändiin!" Se riittikin sitten mulle vaikka koesoitto jne. oli jo hoidettu. Sainoin ei kiitos kun kävi ottaan päähän. Entä jos oisin kaatunu naamalleni asfalttiin seuraavana päivänä, oisinko saanu potkut? (Sari.)

6.7 Opiskelupaikat ja suoran kritiikin saaminen

Seitsemäs kysymys käsitteli naismuusikoiden opiskelupaikan saamista musiikkialalla. Onko se helpompaa tai vaikeampaa kuin miehillä? Jatkokysymyksen asettelu on hieman provosoiva: saako naismuusikko vähemmän suoraa kritiikkiä, koska ihmiset eivät uskalla kritisoida naista?

Jenna ihmetteli suuresti kysymystä. Hänen mielestään kaikki hakijat kouluihin ovat samalla viivalla, musiikki ja soitto ratkaisevat. Jenna hämmästeli, mitä pe-

lottavaa naisen kritisoimisessa voisi olla ja jatkoi, ettei sukupuolella tulisi olla merkitystä kritiikin antamisessa.

Riina kertoi, että hänen kokemuksensa mukaan Helsingin Pop & Jazz Konservatorion pääsykoeraadissa ja hänen aikaisempien opiskeluvuosiensa perusteella naispuoliset muusikot eivät pääse opiskelemaan sen helpommin kuin miehetkään. Ainoastaan soittotaito ratkaisee. Kysymykseen suoran kritiikin antamisesta naiselle Riina vastasi, että keskivertokuulija yleisössä kritisoi naismuusikoita joskus turhaankin ja pyrkii antamaan vinkkejä naissoittajalle, koska naisten oletetaan olevan amatöörejä. Ammattimuusikoiden keskuudessa Riina mainitsi, että kollegalle suoran palautteen antaminen ei ole kovin yleistä, ellei sitä nimenomaisesti kysytä; joskus todetaan jotain asiallista kritiikkiä, mikä ei ole riippuvainen sukupuolesta.

Miian mielestä naismuusikot eivät pääse kouluihin sen helpommin kuin miehetkään. Hän kertoi, että Sibelius-Akatemian jazzosastolla on ollut 30 vuoden aikana ainoastaan neljä naisinstrumentalistia. Hän on kokenut saaneensa yhtä paljon kritiikkiä kuin miehetkin. Elli kertoi omien kokemuksensa olleen päinvas-taisia: naisten on jopa vaikeampi päästä kouluihin. Hänen mielestään pääsykoetilanteessa naisen täytyy vakuuttaa, että hänet hyväksytään opiskelemaan. Hän koki, että jos kouluun pyrkijöissä on vaikkapa viisi miesrumpalia ja yksi naisrumpali, kyseiset miesrumpalit hyväksytään kouluun, mutta naista ei välttämättä. Elli kertoi, että miehet ovat kritisoineet häntä soittajana avoimesti – niin kehittävässä kuin alentavassakin hengessä.

Sari vastasi kokeneensa, että hän on saanut vähemmän kritiikkiä sukupuolensa takia. Sari kertoi juuri palanneensa vanhan soitonopettajansa tunneille ja sanelleen opettajalleen, että hän oli aiemmin tuntenut, ettei hän ollut saanut kritiikkiä. Opettaja oli todennut, että Sarilla oli niin vahva tyyli, jota opettajat olivat halunneet tukea. Sari kertoi opettajan asenteen olleen sinänsä kaunis. Hänestä kuitenkin tuntui, että monet vuodet olivat valuneet hukkaan, kun hän oli harjoitellut asioita, jotka hän jo osasi ja jotka pitivät kaikki tyytyväisinä. Sari totesi, että hän olisi opetellut enemmän uusia asioita, jos siihen olisi kannustettu enemmän.

6.8 Edut naismuusikkoudessa

Kahdeksas kysymys käsitteli sitä, olivatko naiset kokeneet saaneensa joitain etuja sukupuolensa ansiosta muusikkona tai muistetaanko heidät paremmin.

Jenna ei osannut arvioida etuja, sillä hänelle tärkeämpää on vain soittaa, kehittyä ja iloita musiikin tuomasta nautinnosta. Riina myönsi, että naisinstrumentalisti kiinnittää huomiota jossain määrin, mutta ei niin, että häntä pyydetäisiin soittamaan nimenomaan naiseutensa tähden. Riina kertoi, että uransa alkuaikoina hän sai jonkinlaista huomionarvoa ja erottui tasavahvoista mieskollegoista sukupuolensa takia. Hän oli kokenut, että miesten ”hyvä veli” -verkosto veti joukkoonsa enemmän miespuolisia soittajia. Syyksi hän arveli myös, ettei hän ollut vielä kaksikymmenvuotiaana sosiaalisesti erityisen lahjakas; hän tunsi olevansa epävarma, mikä saattoi vaikuttaa sosiaalisten verkostojen syntymiseen.

Myös Miia, Elli ja Sari myönsivät, että heidät muistetaan paremmin muusikkoina sukupuolensa ansiosta. Elli kertoi, että häneen kiinnitetään usein huomiota, mikä luo myös paineita hänelle. Elli iloitsi siitä, ettei häntä oltu sekoitettu ”*viiteen eri rumpali Mikkoon tai Villeen*”. Sari vastasi, että vaikka hänet muistetaan, hänet myös sekoitetaan erääseen samaa soitinta soittavaan naiseen usein ulkonäön eikä perusteella. Konkreettisenä etuna naiseudessa Sari kertoi yhden hengen huoneen saamisen majoituksessa.

6.9 Naismuusikoiden määrä tulevaisuudessa

Yhdeksännessä ja viimeisessä kysymyksessä kysyttiin, uskoivatko kyselyvastaajat, että tulevaisuudessa olisi enemmän naispuolisia muusikoita. Jenna oli toiveikas, sillä muualla maailmassa naismuusikkous on jo täysin arkipäivää. Riina kertoi toivovansa, että määrä lisääntyisi. Hän kertoi, että Pop & Jazz Konservatorion ammatillisen perustutkintoa suorittavissa on paljon lupaavia naissoittajaopiskelijoita. Riina sanoi:

”Toivottavasti naisopiskelijoiden määrän kasvaessa myös miesopiskelijoiden arkuus naissoittajia kohtaan hälvenee, eikä sukupuolten tarvitsisi enää olla mysteerejä toisilleen, vaan musiikkia voitaisiin tehdä yhdessä musiikin ehdoilla”. (Riina.)

Riina kannusti vastauksessaan naisia uskomaan enemmän itseensä ja olemaan ”hyviä jätkiä” kadottamatta naisellisuuttaan. Riinan mielestä naisten tulisi pyrkiä verkostoitumaan myös miesten kanssa, eikä pelkästään toisten naisten; tyttöbändien on valitettavasti vaikea päästä vakavasti otettavaan asemaan, ja ne ovat monesti tähdenlentoja.

Miia ja Elli olivat toiveikkaita naismuusikoiden määrän kasvusta. Elli kertoi tyttöjen olevan yhä rohkeampia ja innostuneempia soittoharrastuksen aloittamisen suhteen ja että heitä myös kannustetaan siihen. Sari sanoi, ettei naismuusikoiden määrällä ole hänelle merkitystä, kunhan on taidetta tasavertaisesti ja muusikoita, joille on töitä.

7 Kyselyvastausten analysointia ja pohdintaa

Kyselyvastauksissa oli jonkun verran eriäväisyyksiä, mutta jokainen kyselyyn vastanneista naisista oli ainakin jossain vaiheessa kokenut sukupuolensa vaikuttaneen musiikkiuralla – tavalla tai toisella. En havainnut, että vastaajien ikä olisi vaikuttanut kokemuksiin merkittävästi. Alkuoletukseni oli, että nuoremmat muusikot olisivat kokeneet vähemmän naiseuden vaikuttaneen uraansa. Ajattelin, että nykyään naismuusikkouteen suhtauduttaisiin neutraalimmin kuin aiemmin, joten nuoremman polven muusikot olisivat joutuneet törmäämään vähemmän sukupuoleen liittyviin asenteisiin. Joistain vastauksista saattoi aistia tietynlaisen alemmuudentunteen miehiä kohtaan ja ajatuksen, etteivät naiset olisi yhtä kyvykkäitä opettelemaan yhden instrumenttia huippuunsa päästäkseen ammattimuusikkotasolle. Joistain vastauksista taas paistoi läpi vastenmielisyys ajatusta kohtaan, että naiset olisivat millään tavalla ala-arvoisemmassa asemassa kuin miehet.

Sari kertoi, että miehillä on ammattilaisuusikkotasolla parempi soittotaito kuin naisilla. Sari sanoi, että kun hänen on täytynyt valita itselleen sijainen, niin useimmiten tuuraajaksi on valikoitunut mies soittotason kriteerien takia. Uskoisin, että ammatikseen työskentelevillä miehillä ja naisilla on keskimäärin aivan yhtä hyvä ammattitaito. Naissoittajia on vähemmän, joten on jo matemaattisesti todennäköisempää, että jos omassa puhelinnumeroluettelossa on vaikkapa viisitoista miesbasistia ja yksi naisbasisti, niin joku näistä monista miehistä on parempi, kuin se ainut naispuolinen.

En usko alkuunkaan, että naiset olisivat musiikillisesti miehiä lahjattomampia, mutta johtuen kenties historiallisista seikoista, ammattiuralle ei ole hakeutunut yhtä paljon naisia kuin miehiä. Nykypäivänä musiikkialan sukupuolijakaumassa on huomattavissa myös kansainvälisiä eroja. Toisaalta taidemusiikin orkestereissa sukupuolijakauma on tasaisempi kuin pop/jazz-puolella, joskin joissain soitinryhmissä voi olla jompaakumpaa sukupuolta edustettuna enemmän, kuten vaskisoittimissa miehiä. Miksi pop-, rock- ja jazzmusiikissa naisinstrumentalistit ovat harvinaisempi näky? Luulen, että yksi osatekijä on, että musiikkityö on nuori taidemusiikkiin verrattuna.

Rumpali Elli pohti, voisiko miesten aivokapasiteetti olla parempi yhden instrumentin haltuun ottamiseen kuin naisen, sillä naisten aivot vaativat enemmän erilaisia aktiviteetteja. Naisten ja miesten aivotoiminnassa tuskin on eroja oppimisen suhteen, eli ei ole mitään biologista estettä, etteivätkö naiset pystyisi kehittämään itseään huipputasolle jossain soittimessa tai millään muullakaan taiteen- tai tieteenalalla. Voi olla, että naiset suosivat miehiä enemmän monipuolisuutta. Toisaalta – jos mietin opiskelijakollegoitani – suurin osa pyrkii musiikissa monipuolisuuteen. En tunne ketään, joka eläisi vain yhdellä ”jutulla”, kuten esimerkiksi pelkästään jazzin soittamisella. Useimpien toimeentulo tulee monesti eri lähteestä, kuten opetuksesta ja keikkailusta erityyillisissä yhtyeissä. Mielestäni monipuolisuus ei ole keskinkertaisuutta, vaan rikkautta ja laaja-alaisuutta. Toki on kunnioitettavaa, että jotkut haluavat keskittyä yhteen asiaan sataprosenttisesti ja kehittyä siinä huippuunsa.

Sari kertoi: *"Miesmuusikoista, jotka seurustelevat/ovat aviossa tms. ei-muusikon kanssa sen verran, että olen parhaimmillani tuntenut eräänkin ihmisen puolitoista vuotta ennen kuin hän mainitsi sanallakaan että seurustelee. Se on erikoista."* Uskoisin, että miehet eivät pidä oman henkilökohtaisen elämän ja tunteidensa jakamista muille yhtä tärkeänä kuin naiset. Olen huomannut, että miehet tuntevat, loukkaantuvat ja jännittävät yhtä paljon kuin naiset, mutta he monesti pitävät asiat sisällään ja eivät puhu niistä yhtä avoimesti.

Elli ja Sari mainitsivat, että heidän mielestään miehet pystyvät unohtamaan huonosti menneen keikan helpommin kuin naiset. Itse uskon, että miehet saattavat monesti piilottaa tunteensa ja näyttävät ne vain lähimmilleen. Sari kertoi, kuinka hän on joskus epävarma tekemisistään, eikä aina osaa arvioida taitojaan positiivisessa mielessä. Hän epäili, voisiko asialla olla tekemistä naiseuden kanssa, sillä hän ei tunne ainuttakaan miestä, joka olisi ajatellut samoin kuin hän – naisia sen sijaan naisia hän tuns useita. Hämmästelin kommenttia hie man, sillä itse tunnen moniakin miesmuusikoita, jotka ovat avoimesti kertoneet ahdistuksestaan musiikin parissa. Utelin muusikkopoikaystävältäni, että ovatko miehet itsevarmempia soittonsa suhteen kuin naiset ja hän naurahti vain yksinkertaisesti "tuskinpa". Hän kertoi, että monikin hänen lähimpiin miehistä on ollut melkein itku silmässä ennen soittotutkintoja riittämättömydentunteen takia. Uskon, että itsevarmuus, määrätietoisuus ja jännittäminen ovat täysin persoonakohtaisia ominaisuuksia, ei sukupuolisidonnaisia.

Kenelläkään vastaajista ei ollut yksiselitteistä vastausta, miksi naiset ovat vähemmistössä musiikkialalla. Moni mainitsi sanat "hyvä jätkä", eli naisten on sopeuduttava miesvaltaiseen musiikkialaan – moni myös korosti, että olemalla rehellisesti oma itsensä pärjää parhaiten. Sari mainitsi, että yksin miesporukassa oleva nainen on osalle miehistä nihkeää, jos on totuttu olemaan "poikien reisuilla" vain miesporukassa, jossa nainen ensisijaisesti nähdään vastuuntuntoisena ilonpilaajana. Riina kertoi, että joillekin naisille verkostoituminen miesvaltaisella alalla voi olla haasteellista, erityisesti, jos on herkkä "runotyttö".

Riina vastasi, että kokemus musiikista ei ole millään tavoin sukupuolisidonnainen; ainoastaan tavat kommunikoida poikkeavat. Tiedostan, että naisten ja miesten välillä on eroja, mutta uskon, että voimme oppia tulkitsemaan muita ihmisiä objektiivisemmin eikä sukupuoliliasien lävitse. Ehkä jokaiselle olisi hyödyllistä tiedostaa sukupuolten väliset kommunikointierot, mikä saattaisi lisätä empatiakykyä muita kohtaan.

Riina mainitsi, että soitonopettajat vertasivat häntä usein toiseen tyttöpuoliseen soittajaan, eikä kaikkiin samaa instrumenttia soittaviin oppilaisiin. Olen huomannut samantyyllisen ilmiön siinä, kun monet kertovat minulle keitä naispuolisia soittajia he tuntevat, ovat nähneet, kuunnelleet tai ketä naispuolisia instrumentalisteja on hakenut opiskelemaan musiikkia. Naispuoliset muusikot helposti niputetaan samaan kategoriaan, vaikka kyseessä olisi eri soittimien soittajat. Elli kertoi, että sukupuoleen liittyvät vastoinkäymiset ovat vahvistaneet häntä paljon, vaikka sillä hetkellä kommentit ovat saattaneet satuttaa. Luulen, että naismuusikot joutuvat eri tavalla kohtaamaan miesvaltaisen musiikkimaailman, mikä kehittää heitä sitkeämmiksi ja henkisesti voimakkaammiksi.

Jokainen kyselyyn vastanneista oli kokenut joskus sukupuolen vaikuttaneen urallaan, mutta vastaajien kokemukset erosivat toisistaan paljon. Syinä naissoittajien vähyyteen pidettiin esikuvien puutetta, pienempiä verkostoja ja vanhanaiskaisia sukupuolirooleja. Osa oli kokenut, että naiseus oli vaikuttanut urakehitykseen negatiivisesti, mutta osa taas ei ollenkaan. Moni kertoi, että he olivat joskus törmänneet ennakoasenteisiin naiseutensa takia.

Kukaan ei kokenut, että naismuusikkous vaikuttaisi parisuhteeseen tai perhe-elämään sen enempää kuin mitään muukaan ammatti. Osa vastaajista oli huomannut miesten ja naisten välisiä eroja muusikkoina: joidenkin mielestä miehet pystyvät keskittymään yhden instrumentin haltuun ottamiseen enemmän, kun naiset taas pyrkivät monipuolisuuteen. Moni koki, että naisen ulkonäköön kiinnitetään enemmän huomiota riippuen keikan luonteesta. Opiskelupaikkojen saamisessa suurin osa ei uskonut, että naiseus vaikuttaisi millään tavalla, ainoastaan soittotaito ratkaisee. Etuna naismuusikkoudessa moni mainitsi sen, että

heidät muistetaan usein paremmin kuin mieskollegansa. Jokainen uskoi tai toivoi naissoittajien määrän kasvavan tulevaisuudessa.

8 Pohdinta

Aloitin opinnäytetyöprosessin keväällä 2012. Muiden kiireiden seassa opinnäytetyöni jäi jalkoihin ja palasin siihen lähinnä vain ajatustasolla. Palatessani kirjoittamisen ääreen, havaitsin, että olin pohtinut tiedostamatta naismuusikkoutta paljon ja kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka ihmiset käyttäytyvät tai puhuvat kyseiseen asiaan liittyen. Olen aina pitänyt kirjoittamisesta, mutta koin tieteellisen asiatyylin haastavana. Moni lähteistä sisälsi itselleni vierasta terminologiaa ja sivistyssanastoa, joiden sisäistäminen vei aikaa.

Opinnäytetyöni aihe käsitteli muusikkoutta naisnäkökulmasta. Rajasin aiheeni naispuolisiin rytmimusiikin soittajiin, ja edustan sitä ryhmää myös itse. Olen kuitenkin käsitellyt opinnäytetyössäni naispuolisten taidemusiikin säveltäjiä historiallisesta perspektiivistä, sillä jazz ja populaarimusiikin historia on verraten lyhyt. Koin tärkeäksi perehtyä naisen asemaan historiassa, ja yllätyin, kuinka paljon naisen toimintaa musiikissa on rajoitettu. Tutustuminen historiaan avarsi minulle monia asioita naisen asemasta ja miksi naismuusikoita on vähemmän kuin miehiä. Historian merkitystä nykypäivään ei tulisi vähätellä, sillä se on vaikuttanut siihen, miten asiat ovat kehittyneet.

Valitsin opinnäytetyöhöni sähköpostikyselyn, koska välimatkojen pituus Joensuuista vastaajien kotipaikkakunnille oli suuri, mikä olisi tuottanut suurta vaivaa, puhumattakaan aikataulujen sovittamisesta. Kasvokkain olisin saanut laajempia vastauksia, mutta toisaalta kirjallisesti saatu materiaali oli tiivistettyä ja selkeästi jäsenneltyä. Yritin tulkita vastauksia mahdollisimman avarakatseisesti huomioiden huumorin, pienen liioittelun ja kontekstin.

Halusin, että opinnäytetyöni olisi mahdollisimman eettinen ja tasa-arvoinen: ottaen huomioon molemmat sukupuolet. Pyrin käyttämään ajanmukaisia lähteitä. Jotkut kirjalllähteistäni olivat melko vanhoja, mutta osa tiedoista pätee edelleen.

Lähdemateriaalin etsiminen oli osittain hankalaa, koska naispuolisia muusikoita ei ole tutkittu paljoa.

Olen miettinyt runsaasti naisten ja miesten eroja; kuinka paljon ne ovat sisäsyn-tyisiä vai ovatko roolit ympäröivän kulttuurimme muokkaamia? Olen huomannut, että naiset ja miehet ilmaisevat itseään eri tavalla. Luulen, että naiset antavat itsestään epävarmemman vaikutelman muusikkona kuin miehet, vaikka todelli-suudessa molemmat sukupuolet olisivat keskimäärin yhtä itsevarmoja.

Tasa-arvokysymykset eivät ole vielä menneiden aikojen havinaa, vaan täysin ajankohtaisia asioita – valitettavasti. Sukupuolten välistä tasa-arvoa musiikissa pystyisi tutkimaan paljon enemmän. Sukupuolten välisen tasa-arvon saavutta-miseksi on vielä paljon tekemistä maailmanlaajuisesti, mutta jokainen voi vaikut-taa siihen omalla käyttäytymisellään, asenteillaan ja puheillaan. Ammatillisesti koen saaneeni lisää itsetuntoa ja olen ymmärtänyt, että olen alitajuisesti vähä-tellyt itseäni muusikkona naiseuden takia. Opettajana aion pyrkiä siihen, että entistä enemmän kannustan jokaista oppilastani ja muistutan heitä, ettei mu-siikki ja siinä edistyminen ole millään tavoilla sukupuolesta riippuvainen. Olisi mielenkiintoista nähdä kattavia tilastoja sukupuolijakaumassa musiikinopetusta antavista kouluista ja opistoista ja siitä, kuinka moni päätyy ammattimuusikoksi. Aihetta pystyisi tutkimaan myös levytyssopimusten ja keikkojen saamisen mu-kaan.

On kiinnostavaa pohtia, onko merkitystä, kuinka paljon mies- tai naisinstrumen-talisteja on. Pohjimmiltaan ei varmastikaan ole mitään väliä, onko soittimen ta-kana mies tai nainen – kunhan musiikkia luodaan. Mielestäni on tärkeää rikkoa ennakkoluuloja ja stereotyyppioita ja pyrkiä sukupuolten väliseen tasa-arvoisuuteen jokaisella osa-alueella, mikä ei tarkoita naiseuden tai mieheyden kadottamista.

Toivon, että tulevaisuudessa naiset voisivat olla muusikoita ilman nais-etuliitettä.

Lähteet

- Anttonen, A. Lempiäinen, K. & Liljeström, M. 2000. Feministejä – Aikamme ajattelijoita. Tampere: Tammer-Paino 07.
- Beauvoir, de S. 2009. Toinen sukupuoli I: Tosiasiat ja myytit Esipuhe S. Heinämaa. Suom. I. Koskinen, H. Lukkari & E. Ruonakoski. Helsinki: Tammi. (Alkuperäisteos *Le Deuxième sexe I* ilmestyi Ranskassa 1949)
- Feminismi. 2013. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Feminismi> 22.2.2013.
- Frenologia. 2013. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Frenologia> 24.2.2013.
- Hyypä, M. 1995. Sukupuolten kirjo. Helsinki: Yliopistopaino.
- Jokinen, A. 2010. Kriittinen mies- ja maskuliinisuuustutkimus. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L.-M. & Juvonen, T. (toim.). Käsikirja sukupuoleen. Helsinki: Vastapaino. 128–138.
- Kiek, M. 2012. Where are all the female musicians? The Independent. http://www.independent.co.uk/arts_entertainment/classical/features/where-are-all-the-female-musicians-8343938.html. 22.2.2013.
- Kosunen, M. 2003. Soittavat miehet ja laulavat naiset. Seitsemännän luokan ja lukion kaikille yhteisten musiikinkurssien oppikirjojen sisällönanalyysi sukupuoliroolien näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Musiikkikasvatus. Pro gradu -tutkielma.
- Lahelma, E. 1989. Koulu vaikuttajaksi – mitä tehdään? Teoksessa A. Haataja, E. Lahelma & M. Saarnivaara (toim.). Se pieni ero. Kirja tasaarvokasvatuksesta. Helsinki: Kouluhallitus ja valtion painatuskeskus. 21–79.
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. 206/1995.
- Leppänen, T. & Moisala, P. 2003. Kulttuurinen musiikintutkimus. Teoksessa T. Eerola, J. Louhivuori & P. Moisala (toim.). Johdatus musiikintutkimukseen. Suomen musiikkitieteellinen seura. 71–86.
- Moisala, P. 1994a. Musiikin naistutkimus. Musiikki sukupuolen kautta tulkittuna. Helsinki: Suomen musiikkitieteellinen seura ry ja Helsingin yliopiston musiikkitieteen laitos.
- Moisala, P. & Valkeila, R. 1994b. Musiikin toinen sukupuoli. Naissäveltäjiä keskiajalta nykypäivään. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Myllymäki, M.-K. 2007. Naismuusikkokuvia Soundi-lehden levyarvioissa.. Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Suomen kieli. Pro gradu -tutkielma.
- Naisen aseman historia. 2013. http://fi.wikipedia.org/wiki/Naisten_aseman_historia. 21.2.2013.
- Naisen sukupuolielinten silpominen. 2013. http://fi.wikipedia.org/wiki/Naisen_sukupuolielinten_silpominen 21.2.2013.

- Petäjaniemi, T. & Tarkki, J. 1998. Tasa-arvo, saavutuksia ja haasteita. Jyväskylä: Atena.
- Sirén, V. 2010. Wienin filharmonikot hyväksyi naisen konserttimestariksi.
<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Wienin+filharmonikot+hyvaksyi+naisen+konserttimestariksi/1135254875320>. 22.2.2013.
- Tarmo, M. 1992. "Työt ne mutisee mekkoonsa". Opettajien käsityksiä tytöistä. Letit liehumaan tyttökuulttuuri murroksessa. Tampere. Tammer-Paino Oy.
- Tilastokeskus. 2012. Naiset ja miehet Suomessa 2011. Helsinki: Edita Prima Oy

Kyselytutkimuksen kysymykset

- 1) Mistä uskot johtuvan, että naisia on niin vähän soittajina ammattilaistalossa?
- 2) Tunnetko, että naiseus olisi vaikuttanut jollain tavalla urakehitykseesi? Hyvällä tai huonolla?
- 3) Oletko törmännyt ennakoasenteisiin tai vähättelyyn muusikkona? Tunnetko, että naismuusikon täytyy todistella enemmän ammattitaitoaan ennen kuin on "hyväksytty"?
- 4) Onko muusikkous vaikuttanut parisuhteeseesi ja/tai perhe-elämääsi? Koetko, että perheellisten miesmuusikoiden on "sallitumpaa" keikkailla?
- 5) Onko miehissä ja naisissa eroja muusikkoina? (esim. esiintyminen, improvisointi, treenaaminen, bändityöskentely)
- 6) Tunnetko, että esiintyvän naisen ulkonäköä arvostellaan enemmän kuin miehen? Pitääkö naisen olla kaunis menestyäkseen musiikkialalla?
- 7) Pääseekö naismuusikot helpommin opiskelemaan musiikkia sukupuolensa takia? Saako naismuusikko vähemmän kritiikkiä, koska "miehet eivät uskalla kritisoida naista".
- 8) Mitä etuja koet sukupuolen tuoneen sinulle muusikkona? Muistetaanko sinut paremmin?
- 9) Uskotko, että tulevaisuudessa tulee olemaan enemmän naispuolisia muusikoita?